

Filip J. Westgaard

**Hvilke eventuelle forskjeller og
likheter i holdninger til fair play
finner vi mellom unge
fotballspillere i en toppklubb
versus unge fotballspillere i en
breddeklubb?**

En kvalitativ studie

**Masteroppgave i idrettsvitenskap
Institutt for kultur og samfunn
Norges idrettshøgskole, 2023**

Sammendrag

Breivik & Ødegård (2015, s. 34) hevder at fotballspillere i dag er i økende grad preget av egoistiske motiver og kynisme på banen for å øke vinnerjansene. De siste årene har Norges Fotballforbund hatt stort fokus på fair play, respekt og verdierarbeid. Har dette fokusområdet fra NFF nådd ut til spillerne? Formålet med denne studien er å se på unge fotballspilleres holdning til fair play og hvorvidt det finnes forskjeller fra unge spillere i en toppklubb og unge spillere i en breddeklubb. Hva opplever de at det er greit å gjøre på banen, og når går man over streken?

Det ble gjennomført to fokusgruppeintervjuer med seks deltakere fra en toppklubb og seks deltakere fra en breddeklubb. Deltakerne i studien var 15 og 16 år. Dataene ble analysert ved å ta i bruk Braun & Clarke (2021) sine seks tematiske analysefaser, der disse fire temaene ble utarbeidet: (1) *Det handler om respekt* (2) *Bedrag* (3) *Ekstern påvirkning* (4) *Taus kommunikasjon*.

Funnene i denne studien viser at de unge fotballspillerne er villige til å bryte noen regler for å oppnå fordeler for å vinne kampen. De uttaler blant annet at det å lure dommeren er en del av spillet. Samtidig rapporterer breddeklubben en forskjell når det kommer til de to fokusgruppene holdninger til fair play. Spillerne fra begge klubber sier de er villige å bryte noen regler og lure dommeren for å vinne, men spillerne i breddeklubben skiller seg ut her. Særlig når det kommer til filming finner vi den største forskjellen mellom fokusgruppene. Filming har en større aksept hos spillerne i breddeklubben enn spillere i toppklubben. Disse funnene strider mot tidligere forskning, som viser til at det jo høyere nivå man spiller på jo løsere forholder man seg til fair play.

Innhold

Sammendrag.....	2
Forord.....	5
1. Innledning.....	6
1.2 Bakgrunn for oppgaven	6
1.3 Problemstilling	8
1.4 Begrepsavklaring.....	8
2. Teoretisk forankring.....	10
2.1 Tidligere forskning	10
2.2 Fair play	14
2.2.1 Bakgrunn.....	15
2.2.2 Fairness og idrettens etos.....	15
2.2.3 Rettferdighet.....	18
2.2.4 Formell fair play	19
2.2.5 Utilsiktede regelbrudd	19
2.2.6 Juks	20
2.2.7 Filming	21
2.2.8 Profesjonelle feil	22
2.2.9 Uformell fair play	22
2.3 Holdninger	23
2.3.1 Holdninger fra et sosiologisk perspektiv	25
2.4 Påvirkningskilder til spillergruppens syn på fair play.....	28
3. Metode	29
3.1.1 Valg av metode	29
3.1.2 Kvalitativ metode	30
3.1.3 Fokusgruppeintervju.....	31
3.2. Rekruttering og utvalg	32
3.2.1 Intervjuguiden.....	33
3.2.2 Pilotintervju	34
3.2.3 Gjennomføring av fokusgruppeintervjuet.....	35
3.2.4 Transkribering.....	36
3.3 Analyse av data	37
3.3.1 Tematisk analyse.....	38
3.4 Metodisk refleksjon	40
3.4.1 Min rolle som forsker.....	40
3.4.2 Gyldighet.....	41

3.4.3	Troverdighet	41
3.4.4	Overførbarhet	42
3.4.5	Etiske overveielser	43
4	Resultater, funn og diskusjon.....	45
4.1	Det handler om respekt.....	45
4.1.1	Funn	45
4.1.2	Diskusjon.....	49
4.2	Bedrag.....	51
4.2.1	Funn	51
4.2.2	Diskusjon.....	61
4.3	Ekstern Påvirkning	64
4.3.1	Funn	65
4.3.2	Diskusjon.....	69
4.4	Taus kommunikasjon	70
4.4.1	Funn	71
4.4.2	Diskusjon.....	73
4.5	Oppsummerende diskusjon	74
5.	Avslutning	79
	Litteraturliste	81
	Vedlegg	86
	Vedlegg 1	87
	Vedlegg 2	89
	Vedlegg 3	91

Forord

Fair play er et tema jeg synes er veldig spennende i form av at jeg selv både har spilt i toppfotballen og i breddefotballen, og spiller fotball fortsatt i dag. Jeg vil selv strekke meg langt for å vinne, samtidig som jeg vil bli sett på som en sympatisk spiller som følger fair play og viser respekt overfor de andre. Jeg har selv tråkket over gråsonen i kampens hete for å skaffe meg selv og laget fordeler til å vinne kampen. Der grensa går for hva som er innenfor og hva som ikke er det, er ikke alltid like lett å vite. På bakgrunn av dette har det vært veldig spennende for min egen del og gjennomføre denne oppgaven, samtidig som jeg håper at dette kan være nyttig for flere som jobber med barne- og ungdomsfotball.

Å skrive denne oppgaven har bydd på utfordringer, slit og stress, men også masse interessant arbeid. Det mest spennende med masteroppgaven har vært selve fokusgruppeintervjuene med deltakerne. Det har vært en lærerik periode, som jeg helt sikkert vil få mye igjen for i jobb og andre anledninger senere.

Jeg vil benytte denne anledningen her til å takke de som har gjort det mulig for meg å gjennomføre denne oppgaven. Først vil jeg takke de 12 deltakerne og de to klubbene som tok del i denne studien.

Jeg vil også gi en stor takk til veilederne mine, Sigmund Loland og Annette Skilbred. Dere har vært til stor hjelp for meg og jeg setter pris på den tiden dere har brukt for å veilede meg underveis dette året. Dere har vært positive samtidig som dere har kommet med gode tips, og det har ført til at jeg tidlig så et lys i enden av tunnelen og til slutt kommet i mål.

I tillegg må jeg rette en takk til min samboer som har holdt ut med meg i denne perioden. Du har måttet tåle stress, sutring og bekymringer fra min side i nesten et helt år, men du har alltid sagt de riktige tingene til meg.

Filip J. Westgaard

Mai, 2023

1. Innledning

Temaet i denne masteroppgaven er fair play i ungdomsfotball, hvor holdningene disse unge fotballspillerne har til fair play er sentralt. Hva står i fokus? Å vinne til enhver pris eller å gjøre sitt beste samtidig som man respekterer idrettens verdier og egenart? Jeg vil se nærmere på normer og verdier som ligger til grunn i idretten, og se på forskjeller og likheter mellom satsende unge fotballspillere i en toppklubb og unge spillere i en breddeklubb. Derfor har jeg valgt å ha en kvalitativ studie i form av gruppeintervju med unge satsende spillere fra en toppklubb og et gruppeintervju med unge spillere fra en breddeklubb.

Norges idrettsforbund (2023) viser til at barn og unge skal få lagt til rette for å utvikle gode menneskelige og personlige verdier ved hjelp av idretten. Så kan man jo stille seg spørsmålet om hva barn og ungdom egentlig lærer i idretten når det kommer til personlige verdier og idrettens verdier. Er det slik at idretten bidrar til sunne holdninger og fremmer positive verdier, eller er det bare et positivt stempel barne- og ungdomsidretten har fått i dagens samfunn? Hvilke verdier og holdninger til fair play er det ungdommer sitter igjen med etter å ha deltatt i idretten i nærmere 10 år?

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Breivik & Ødegård (2015, s.34) hevder at fotballspillere i dag i økende grad er preget av egoistiske motiver og kynisme på banen. Sulten på å vinne overgår fair play og sportsmanship som har hatt lange tradisjoner innenfor fotballen. En stor grunn til at fair play og moralske holdninger innenfor fotball har blitt utfordret er den økende profesjonaliseringen, media og penger. Dette bidrar til en kynisk tilnærming i fotballen. Uttrykket «The winner take`s it all» er et beskrivende uttrykk i toppidretten. Det er vinnerne som får oppmerksomheten, pengene og berømmelsen (Breivik, 2010, s. 48). Toppidretten distanserer seg stadig lenger fra breddeidretten og folket. Vi lever i en tid der kameraer og sosiale medier fanger opp mye av det som skjer både på og utenfor banen. Barn og unge får med seg hvordan deres forbilder handler gjennom sosiale medier både på og utenfor banen. Ønsket om å vinne i tillegg til forventninger og press utenfra setter de moralske verdiene på prøve (Sæle 2021, s. 210). I idretten handler det hele tiden om å sette nye grenser og ta nye steg, i tillegg til spørsmålet om

hvor langt de er villig til å tøyne den moralske grensen for å oppnå bedre resultater (Serrano-Dura et al., 2020, s.2).

I de senere årene har Norges fotballforbund gått i front og satt fokus på fair play i barne- og ungdomsfotball. Det har blitt gjort flere tiltak for at de unge fotballspillerne skal ha respekt på og utenfor banen og forholde seg til fair play. Norges Fotballforbund (2019) viser til at «fair play-møtet» er et tiltak som har blitt gjort for å minne barna på at i en fotballkamp er det glede, mestring, rettferdighet og god oppførsel som er dominerende. Et annet tiltak som har blitt gjort av Norges fotballforbund med tanke på fair play er fair play-skolen (Norges fotballforbund, 2016). Dette er et modulbasert program som viser en filmsnutt med påfølgende diskusjons- og refleksjonsspørsmål til filmen de har sett. Hovedmålene med fair play-skolen er å gi trenere og andre voksne mulighet til å utforske moralske problemstillinger sammen med de yngre og at dette skal føre til mindre hets og mobbing og heller fremme inkludering og positive holdninger på og utenfor banen (Norges fotballforbund, 2016).

Norges Fotballforbund anbefaler at alle fotballklubber har en fair play-ansvarlig person i klubben som har som oppgave å synliggjøre og legge til rette for fair play i klubben. NFF har også utviklet fotballens fair play-kurs der de som fullfører kurset binder seg til å være ambassadører for klubb og norsk fotball med tanke på respekt og fair play (Norges fotballforbund, 2021). Dette kurset kan tas av spillere, trenere, støtteapparat og foreldre. På nettsidene til NFF finner man også skriv om hvordan spillere, trenere og foreldre bør oppføre seg under kamp (Norges fotballforbund, 2022). Her finner man skriv på retningslinjer for en sunn deltakelse i fotballen for utøvere, trenere og foreldre.

Det at NFF tydelig går foran i fair play arbeidet sitt og har kommet med en rekke tiltak som jeg har gått igjennom i avsnittene over gjør det interessant for min del å prøve å finne ut om dette har nådd ut til de enkelte spillerne. Er de unge spillerne i dag pliktoppfylgende og handler moralsk og forholder seg til fair play til enhver tid eller er dette bare noe som blir snakket om? Er det å vinne til enhver pris viktigere enn å ha respekt for spillet og motstanderne?

Det har blitt gjort mest forskning på fair play i fotball når det kommer til toppidrett. Derfor kan det være interessant å ha spillere både fra toppidretten og breddeidretten, samt å rette fokus mot ungdomsspillere. Finner vi en forskjell i holdningene til de satsene unge, i forhold til de unge som bare spiller for gøy?

1.3 Problemstilling

I denne oppgaven er jeg ute etter å finne ut av hva de unge fotballspillerne tenker i ulike situasjoner som utfordrer fair play. Hvilke holdninger har de til ulike situasjoner innenfor fair play? Hva er det de mener er innenfor og hva er det som er å gå over streken når det kommer til fair play? Skal man strekke seg så langt man kan for å vinne og la det gå utover idrettens verdier og ikke minst utover motstanderen eller følger de fair play prinsippene så godt som det lar seg gjøre?

Er det en forskjell mellom unge spillere i en breddeklubb og unge spillere i en toppklubb? Det er dette som jeg har lyst til å belyse og finne svar på. Problemstillingen i oppgaven blir dermed slik:

«Hvilke eventuelle forskjeller og likheter i holdninger til fair play finner vi mellom unge fotballspillere i en toppklubb versus unge fotballspillere i breddeklubb?»

Det jeg skal se på først er da hvilke holdninger unge spillere har til fair play. Kan man trekke noen konklusjoner om fair play i ungdomsfotballen? Har spillerne gode holdninger til dette, eller er ikke fair play så viktig. Etter at jeg har sett på dette, vil jeg gå inn for å se forskjeller mellom spillerne fra toppklubben og fra breddeklubben. Er det klare forskjeller mellom ungdommene fra en toppklubb og fra en breddeklubb, eller er det ganske like holdninger til fair play blant disse?

1.4 Begrepsavklaring

Før jeg går videre kan det være greit å få avklaring i hva jeg legger i en toppklubb og i en breddeklubb i denne oppgaven. Så vidt jeg kan se så finner jeg ikke et bestemt skille fra NFF sin side, mellom hva som blir omtalt som en breddeklubb og en toppklubb. På bakgrunn av dette har jeg i min oppgave valgt å definere dette selv. Med en toppklubb i Norge mener jeg en klubb som befinner seg i en av de to øverste divisjonene i Norge. Altså Eliteserien og Obosligaen. I tillegg har de fasiliteter og satsning på yngre lag med toppspillerutviklere i klubben som skal sørge for at alt skal være til rette for at de unge skal utvikle seg og ta nye

steg. I en toppklubb er det utdannede trenere for de yngre lagene og spillerutviklere som jobber på tvers av ungdomslagene for å sørge for gunstig utvikling hos spillerne.

Laget fra toppklubben i min oppgave har trenere med god erfaring og trenerutdanning, i tillegg til toppspillerutviklere som skal hjelpe til med å utvikle spillere fra ungdomsavdelingen. Laget har 6 økter i uken eller 5 økter pluss kamp. Dette er det de trener felles. I tillegg har flere av spillerne fra dette laget treninger på morgenen gjennom toppidrettsskoler.

Når jeg skriver en breddeklubb er det en klubb som unge spiller i for å ha det sosialt og gøy sammen, samtidig som de spiller for å vinne kamper. I min oppgave definerer jeg derfor en breddeklubb for de lagene som spiller i 4. divisjon og nedover. Laget fra breddeklubben som er med i min oppgave ligger på 3 økter i uken eller 2 økter pluss kamp. Her er det en frivillig trener uten trenerutdanning som har ansvaret for laget.

Enkelt forklart har jeg i oppgaven min med et utvalg som spiller for et ungdomslag i en klubb som har et a-lag som spiller på en av de to øverste divisjonene og et utvalg som spiller i et ungdomslag i en klubb som har et a-lag i 4.divisjon eller lavere.

2. Teoretisk forankring

I dette kapitlet vil jeg ta for meg fair play og i tillegg vil jeg skrive om teori knyttet til holdninger og holdninger i sosiale grupper. Jeg vil først starte med å gjøre rede for tidligere relevant forskning. Her vil jeg presentere forskning som er gjort om fair play og forskning som er gjort innenfor fotball og fair play. Videre i dette kapitlet vil jeg gå inn på hvordan fair play har blitt et begrep som er sentralt i dagens idrett, og deretter gå nærmere inn på forskjellige former og normer når det kommer til fair play. Deretter vil jeg gjøre rede for holdninger og forklare hva en holdning er og hvordan holdninger kan bli påvirket i sosiale sammenhenger.

2.1 Tidligere forskning

Når det kommer til fair play har det blitt gjort en del forskning de siste årene. Dette er forskning jeg kan bruke i min oppgave for å sammenlikne eller finne mulige forskjeller mellom mine funn og tidligere funn. Samtidig blir det brukt som relevant teori i oppgaven. Jeg vil nå presenter tidligere forskning som jeg finner relevant i det jeg skal ta for meg i denne oppgaven. Det er forskning som går på fair play i generell idrett og forskning som er gjort på fair play i fotball. Særlig i diskusjonsdelen vil jeg ta for meg tidligere forskning og diskutere disse funnene mot mine funn. Det er to forskningsarbeid jeg har hatt mest fokus på.

Oversiktsartikkelen til Serrano-Dura et al. (2020) og studien til Ødegård (2012) som forsket på fair play i breddefotballen og toppfotballen i Norge og satte dem opp mot hverandre. Jeg har valgt disse to studiene fordi studien til Serrano-Dura et al. (2020) gir en bred oversikt over forskningen som er gjort på fair play, mens forskningen til Ødegård (2012) er veldig spesifikk for det jeg skal undersøke i min oppgave.

Serrano-Dura et al. (2020). Systematic review of research on fair play and sporting competition

Serrano-Dura et al. (2020) gjennomførte en oversiktsstudie over forskning som har blitt gjort på fair play i idrett. Etter å ha analysert 163 artikler kommer de frem til at under idrettskonkurranser er det to forskjellige grunntanker som ligger hos utøveren. Den ene går på det å vinne til enhver pris, mens den andre tanken går på at det skal bli et rettferdig resultat der alle har like muligheter til å vinne og den med de beste ferdighetene vinner.

I studien blir det forklart at både fotballspillere og andre utøvere i andre idrettsgrener viser til hvilken målorientering og hvilket motivasjonsklima utøvere og trenere har, spiller inn med tanke på fair play. Det viser seg at utøvere med et mestringsklima/oppgavefokuset klima viser til bedre holdninger når det kommer til moral og fair play enn de ungdommene som har et mer egosentrert og resultatorientert fokus (Ommundsen et al. 2003). I denne studien var utvalget 279 mannlige fotballspillere som var 12-14 år. Det viser at hvilke motivasjoner som styrer spillerne har noe med spillernes moralske holdninger og synet på fair play å gjøre. Spillerne som hadde et mestringsorientert fokus, viste en bedre moralsk holdning og bedre sportslig atferd enn det som hadde en prestasjonsorientert form for motivasjon.

I studien kommer det fram at i idretter der det er stor form for kontakt mellom utøverne, er det mer usportslig oppførsel enn i andre idretter. Ishockey og amerikansk fotball er noen idretter som blir trukket frem som idretter med høyere form for kontakt mellom utøverne. De viser til at fotball og basketball er sporter med litt mindre kontakt enn de to førstnevnte. Det kommer også frem at jo høyere nivå utøverne befinner seg på, desto mer handler de i strid med rettferdighet, respekt og fair play. Serrano-Dura et al. (2020) viser til studien til Ntoumanis et al. (2007) viste også at menn hadde høyere aksept for juks enn kvinner. Videre viser studien at de som er med i lagspill har enn høyere aksept for juks enn de individuelle utøverne. Det at lagspill viser til mer juks enn de individuelle utøverne er interessant i den forskningen jeg skal ta for meg. Den samme studien viser også at ungdommer i alderen 14-16 år har større aksept for juks enn ungdommer fra 11-13 år.

I denne studien viser også Serrano Dura et al. (2020) at det å ha like muligheter er en del av fair play. I den sammenhengen blir det trukket frem økonomiske rammer som har innvirkning på prestasjonene. Skal det være sånn at det laget eller den utøvere med mest økonomisk støtte og det største støtteapparatet har en stor fordel eller er det slik at alle bør ha like summer og jobbe med? Dette er et av spørsmålene som Serrano Dura et al. tar opp i sin studie. Det blir også tatt opp det med ulike klassesystemer og hva som gjør idretter mest rettferdige. I bryting er det vektklasser, men i andre idretter kjemper menn mot menn og kvinner og kvinner uansett vekt og høyde. Et av spørsmålene som blir stilt angående rettferdighet og like

muligheter er om idrettskonkurransene burde blitt delt i flere klasser slik vi blant annet finner i bryting.

Ødegård (2012). «Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball» Om forholdet mellom moral og prestasjonsnivå i fotball.

Det har også blitt gjennomført flere studier av fair play i norsk fotball. Breivik & Ødegård (2015, s.34) skriver at fotballspillere i dag er i økende grad preget av egoistiske motiver og kynisme på banen. Sulten på å vinne overgår fair play og sportsmanship som har hatt lange tradisjoner innenfor fotballen. En stor grunn til at fair play og moralske holdninger innenfor fotball har blitt utfordret er den økende profesjonaliseringen, media og penger. Dette bidrar til en kynisk tilnærming i fotballen (Breivik & Ødegård, 2015, s.35).

Breivik & Ødegård (2015) viser til masteroppgaven til Ødegård (2012) «Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball» der han har gjort forskningsintervjuer med 3 toppfotballspillere, 1 topptrener, 1 supporter, 3 breddefotballspillere og en breddetrener. Topp spillerne i studien gir uttrykk for at de bestemt prøver å påvirke dommeren til å dømme deres vei. Dette føler de at alle på laget gjør, og topptreneren sier det å påvirke dommeren er en naturlig del av spillet. Noe som går igjen i denne studien er at i toppfotball handler det om å vinne.

Breddefotballspillerne ga også uttrykk for at de prøvde å påvirke dommeren og så ikke på dette som en uetisk handling. Spillerne mente det var dommeren sin oppgave at reglene ble fulgt og dermed var juks noe de gjorde for å skaffe seg fordeler.

Da det kom til profesjonelle feil skilte toppspillerne seg fra bredde spillerne. Topp spillerne så på dette som en del av det å spille fotball, men bredde spillerne syntes dette var lite fair play. Filming ble sett ned på av alle spillerne, men i toppfotballen ble det vist at det var akseptabelt innad i laget så lenge en skaffet laget en fordel. Studien viser at bredde spillerne forholder seg mer til fair play enn toppspillerne. Topptreneren og toppspillerne innrømmer at de prøver å vise til fair play utad, men innad så er det en aksept der man skal gjøre det en kan for å vinne kampen.

Særlig studien til Ødegård (2012) er interessant i min oppgave. Resultatene hans viste at toppspillerne forholdt seg mindre til fair play enn det bredde spillerne gjorde. Det blir spennende å se om jeg får det samme resultatet med topp versus bredde i ungdomsfotball som det Ødegård (2012) fikk i sin oppgave.

Annen relevant forskning

Går vi litt lenger tilbake i tid så finner vi forskning som også er interessant i henhold til forskningen min. Selv om det ser relativt lang tid tilbake og dermed ikke like overførbart til min studie finner jeg dette interessant i og med det er liknende tema som jeg har. Nilsson (1993) gjorde en forskning på 200 svenske fotballspillere, der det var deltakere som var 12 år, ungdommer og spillere på a-lag. Forskningen viser helt klart og tydelig at de voksne har større aksept for å foreta handlinger som strider imot fair play og idrettens verdier enn det 12 åringene har. Ungdommene finner seg imellom barna og de voksne.

I 1970 foretok Heinila forskning på fotballspillere i alderen 15-18 år der hensikten var å se på spillernes syn på fair play og hva som var innenfor å foreta seg på banen (Mcintosh, 1980). Funnene i denne undersøkelsen her som er interessant for min forskning er at det viste seg å være en stor forskjell på amatørspillere og proffspillere. Det var tydelig at de spillerne som tilhørte profesjonelle klubber hadde lettere å trosse reglene og idrettens verdier for å oppnå fordeler enn det amatørerne hadde. Disse funnene er interessante i min forskning, for de tar for seg topp vs bredde hos spillere som er i relativt lik alder som spillerne i min forskning.

Fotball er et lagspill der man er en del av et lag med spillere, trenere og støtteapparat. Yukhymenko (2021) viser i sin forskning om fair play at utøvere blir påvirket av laget og trenere i forhold til hvordan de forholder seg til etiske og moralske valg i sportslige sammenhenger og at denne påvirkningen var mye større i herrelag enn i damelag og at idretter som fotball, basketball og baseball som viste større aksept for regelbrudd enn andre.

I studien til Mitic et.al (2020) "*Whether to Win All Coast*" sier ca 25% at det er greit å gjøre små regelbrudd så lenge ikke dommeren ser det og samme prosent sier at de vil vinne til enhver pris selv om det går utover idrettens verdier. Selv om denne studien ikke bare omfatter fotball, men også andre idretter er det interessant å se om deltakerne i min studie er mer villige til å begå regelbrudd og utnytte kyniske triks for å vinne, enn det som ble gjort i studien til Mitic et al (2020). I forskningen som ble gjort av Mitic et al (2020) kommer det også frem at det er en betydelig forskjell mellom amatører og utøvere i toppidretten. Det viser seg at de som tilhører toppidretten handler mer umoralsk og gjør mer for å vinne enn det de uprofesjonelle i idretten ville gjort.

2.2 Fair play

Idretten representerer verdier som rettferdighet, like muligheter, respekt og det å vinne og tape med verdighet. Likevel kan idretten være en kynisk arena der utøvere og lag tøyser strikken og grenser for hva som er innenfor idrettens verdier for å vinne og oppnå berømmelse og økonomisk profitt (Loland, 2015a, s. 333). Det finnes mange forskjellige tolkninger av hva fair play er og hvordan dette bør opprettholdes i idretten. Ser vi til FIFAs definisjon av fair play i fotball går det ut på at man skal følge reglene og vise respekt for motstandere, medspillere, dommere og andre involverte.

«Fair play is a fundamental part of the game of football. It represents the positive benefits of playing by the rules, using common sense and respecting fellow players, referees, opponents and fans.» (FIFA.com)

De aller fleste forklaringer og definisjoner på fair play inneholder det å følge reglene samt respektere medspillere, dommere, motspillere og andre involverte i spillet. Ser vi til FIFAs definisjon av fair play i fotball går det ut på at man skal følge reglene og vise respekt for motstandere, medspillere, dommere og andre involverte.

Utøvere fra forskjellige bakgrunner kan ha ulike synspunkter på idealet fair play. Loland (2013, s.257) viser til undersøkelser om fair play, der de fleste deler den samme forståelsen av fair play gjennom to grunnleggende normer. Den formelle normen lyder slik: «Hold reglene», og den uformelle lyder slik: «Gjør ditt beste»! Loland & McNamee (2000, s. 76) definerer fair play på denne måten:

“If voluntarily engaged in sporting games, keep the ethos of the game if the ethos is just and if it includes a proper appreciation of the internal goods and the attitude of playing to win!”

Denne definisjonen viser til at utøverne ikke er forpliktet til å følge reglene i utgangspunktet, men hvis du sier ja til å konkurrere sier man ja til forpliktelsene man har når man deltar.

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke Sigmund Lolands operasjonalisering av fair play ettersom den er den mest omfattende og mest presise i tillegg til at den går langt ned i dybden.

2.2.1 Bakgrunn

For å beskrive bakgrunnen til fair play må vi langt tilbake i tid. Går vi tilbake til antikken la grekerne stor vekt på at det skulle være like muligheter for å kunne prestere i konkurranser. Selv om det var få regler og idretten kunne være hard og brutal på denne tiden, ble regelbrudd hardt straffet med blant annet piskeslag. Vinneren skulle vinne med ære og verdighet og vise respekt til konkurrentene sine (Loland 2015b, s. 81).

I England finner vi flere grunner til at fair play har fått en sentral rolle i idretten og sporten. I engelske kirkebøker på 1200-tallet ble «fair» brukt for å beskrive ridderlige og rettfærdige handlinger. På 1500-tallet benyttet Shakespeare seg av begreper som «fair play» og «foul play» i utgivelsene sine, på de engelske kostskolene ble begrepet fair play en viktig del av oppdragelsen av ungdommene. Her lærte de å overholde regler, gjøre sitt beste og vise respekt for medspillere og konkurrenter (Loland, 2015a, s. 333). Den engelske overklassen brukte fair play idealet for å ikke konkurrere sammen med arbeiderklassen. Idealet om fair play bygget nemlig om at konkurransen skulle være rettfærdig og at alle skulle ha like muligheter til å vinne. Arbeiderne ble sett på som profesjonelle fordi de hadde fysisk arbeid og fikk trening gjennom arbeidet. Den engelske gamblertidningen blir også regnet som en pådriver for at fair play er så sentralt som det er i dag. For at gamblingen skulle foregå på en rettfærdig måte var det viktig at reglene var klare i sporten. Uten en fair konkurranse forsvant spenningen og rettfærdigheten i gamblingen (Loland, 2015a, s. 334).

Norbert Elias viser til at idretten i likhet med resten av samfunnet gikk gjennom en sivilisering som førte til at samfunnet ble preget av mindre vold og aggresjon. Dette så vi også i idretten. Veksten av fair play og respekt for motstandere var et ledd i denne sivilisasjonsprosessen (Elias, 1986, s. 138-139).

2.2.2 Fairness og idrettens etos

Fairness-normen er en norm som går på den individuelle atferden. Den formelle fair play normen lyder slik: «Følg reglene!» Hvis man tar del i å konkurrere vil det si at en sier ja til å følge bestemte normer og regler. Det er den felles forståelsen av reglene som gjør det mulig å

konkurrere. Idretten blir definert av den allmenne forståelsen av reglene, av idrettens etos. I fotball skjer det regelbrudd stadig vekk som fører til frispark uten at spilleren gjør dette med hensikt. I håndball ser man at spillerne tar «high five» etter at de har laget et frikast. Slike regelbrudd i noen idretter kan være implantert i spillet og bli en del av spillet selv om det er et regelbrudd (Loland, 2005, s. 60).

John Rawls prinsipper for “justice as fairness” kan vi bruke når vi skal se på fairness idretten. En institusjon bærer preg av et offentlig sett av regler som definerer forskjellige stillinger og posisjoner samt deres rettigheter, plikter og muligheter. Det sier også noe om at handlinger som er tillatt og forbudt og brudd på reglene fører med seg bestemte straffer (Loland, 1989, s. 10 med referanse til Rawls, 1971, s. 55). Dette er noe vi kan se og kjenne igjen i idretten i dag. Idrettskonkurranser har et sett med offentlige regler som beskriver hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt å foreta seg, samt straffen for å gjøre noe som strider mot regelverket. I fotball er det ikke lov å ta ballen med hånda, og gjør man det er straffen at det andre laget får ballen i form av et frispark eller straffespark.

Loland (1989, s. 66, med referanse til Rawls, 1971, s. 52) viser til at hvis det er en form for uoverensstemmelse eller uenighet mellom vårt normsystem for konkurranser i idretten og enkeltes oppfatninger i konkurransene, må man se på og justere vårt normsystem og våre oppfatninger slik at dette samstemmer. Når våre utarbeidede normer og grunnleggende moralske enkeltoppfatninger er på bølgelengde, kaller Rawls dette for «reflektert likevekt» (Loland, 1989, s. 66 med referanse til Rawls, 1971, s. 53). For at en fotballkamp skal foregå på rettferdig vis er det derfor vesentlig at det er «reflektert likevekt» i henhold til vårt normsystem og de moralske enkeltoppfatningene.

Skal en forvente at andre skal følge etoset, må vi først starte med å følge den selv. Ideen om fairness lyder slik: «Følg etoset i den idretten du tar del i!» (Loland, 2015a, s. 335). Hvis deltakere i konkurransen ikke følger dette etoset, vil konkurransen til slutt ikke la seg gjennomføre. Loland (1989, s. 10 med referanse til Rawls, 1971, s. 110) skriver at fairness er en forpliktelse som forekommer ved at en frivillig tar del i regelstyrte praksiser. Loland (1989, s. 76) viser til denne formuleringen av Rawls fairness-norm: «*Dersom vi deltar frivillig i en institusjonalisert praksis, og praksisen er rettferdig, bør vi handle i henhold til reglene som gjelder for praksisen.*» Det å følge normene og reglene til det man frivillig tar del i, tar oss igjen til begrepet respekt. Respekterer man ikke normene og reglene når man deltar, bryter man tilliten til andre og lar dette gå utover andre. Når det kommer til respekt, så har et hvert menneske krav på respekt og hvert menneske må utvise respekt for andre. Det er urimelig å

bryte normer og regler selv og samtidig forvente at andre følger regler og normer. Da blir man en gratispassasjer og nyter godt av andres samarbeid om å holde reglene uten at en gjør det selv. For å utvise respekt for andre må man ta del i fellesskapet og samarbeide om en rettferdig konkurranse der utøverne har et felles sett med normer og regler (Loland, 1989, s. 75 med referanse til Rawls, 1971, s.112).

Loland (2015a, s. 335-336) viser til disse tre punktene for å kunne presisere fairnessnormen:

- *Følg etoset i den idretten du deltar i, forutsatt at*
- *etoset er rettferdig, og at*
- *etoset ikke utsetter utøvere for unødig risiko.*

Breivik (2010, s.9) viser til at fairness-orienterte utøvere står overfor flere valg. Blant annet når lovlige nye fordeler og hjelpemidler kommer i en sportsgren. Skal man være blant de første som tar det i bruk, eller det i tråd med fairness-prinsippet og vente? Skal man vente til halvparten av utøverne har tatt i bruk fordelene eller vente til alle har tatt i bruk det? Eller rett og slett ikke bruke fordelene eller hjelpemidlene i det hele tatt.

Etoset i en og samme sport kan være forskjellige selv om regelverket er det samme. Det kan være at en kultur har et annet etos, altså en annen oppfattelse og akseptering av reglene enn en annen kultur har. For eksempel har italienerne en annen form for kynisme enn andre land, mens søramerikanere er kjent for filming og skuespill. Noen ganger kan dette bli en konflikt når to lag med ulike etos møtes. Det kan også være en forskjell på etos når det kommer til toppidretten og breddeidretten i noen idrettsgrener. Forstår breddepillere reglene annerledes enn toppspillere eller er det en felles forståelse hos begge parter? Et annet eksempel er frikast i håndball. Dette er i utgangspunktet et regelbrudd, men spillerne har en felles etos og at de ser på dette som en naturlig del av spillet for at håndballen skal fungere på en god måte. Det er derfor viktig å ha fotballens etos i tankene når man diskuterer moral og etikk ved regelbrudd. Noen regelbrudd er innplantet og er en naturlig del av spillet mens andre regelbrudd er ødeleggende for selve spillet. Det er spillets etos og ikke nødvendigvis de nedskrevne reglene som er det mest sentrale for at en kamp skal spilles på best mulig vis (Loland, 2005, s. 60).

2.2.3 Retttferdighet

Hvordan retttferdighet bør defineres er et diskutert tema. Ser vi tilbake til de eldste filosofene handler retttferdighet om gjengjeldelse av urett, f.eks. «et øye for et øye» (Svendsen, 2014, s 13). I etterkant har Aristoteles vist at han skiller mellom gjengjeldelsesretttferdighet og fordelingsretttferdighet. Aristoteles definerer formell retttferdighet på en slik måte at alle like tilfeller skal bli behandlet likt, ulike tilfeller kan bli behandlet ulikt og at ulik behandling skal stå i et riktig forhold til de ulikhetene (Svendsen 2014, s. 13). Snakker vi om retttferdighet ut ifra et generelt ståsted snakker vi om fordeling av goder og regelverk, men i denne oppgaven er fokusområdet på individuell retttferdighet.

Det første punktet i retttferdighetsnormen til Aristoteles, viser til at like tilfeller skal behandles likt. Tar vi med oss denne normen til idrettsverden så skal alle de som konkurrerer mot hverandre ha lik mulighet for å vinne og prestere (Svendsen, 2014. s. 14). På 100 meter starter alle samtidig og alle har dermed lik mulighet for å vinne før startskuddet har gått. Lagene bytter side halvveis i en fotballkamp og poengsystemet er likt for konkurrentene i den samme idretten. Så ved første øyekast kan idretten virke retttferdig der utøverne i utgangspunktet har like muligheter ved startstreken. Ytre forhold kan sette et spørsmålstegn om alle deltakere i feltet har lik mulighet. Slalåmløypa blir mer og mer kjørt opp det kan begynne og snø i en intervallstart i langrenn. Så det at alle har helt lik mulighet for å prestere, særlig når vi snakker om utendørsidretter er vanskelig å få til (Loland, 2015b, s. 89-90).

For at idretten skal gi lik mulighet for å kunne prestere er det i flere idrettsgrener delt inn i kjønnsklasser, vektklasser og aldersklasser. En bryter på 60 kg ville som regel ikke hatt noe sjanse mot en bryter på 120 kg. Det ville også vært urettferdig om 8 åringer hadde konkurrert mot 13 åringer. Loland (2015b, s. 92) stiller spørsmål om hvorfor det for eksempel ikke er høydeklasser i basketball og volleyball mens det er vektklasser i kampsport. Hvor skal grensen med klassifiseringssystemene gå i idretten?

En annen ting som setter likhetsnormen på prøve, er økonomiske og teknologiske ressurser. Har en langrennsløper fra Litauen like muligheter som en langrennsløper fra Norge med flere profesjonelle smørere og et stort støtteapparat? Burde alle hatt likt utstyr når de stiller på startstreken for å gi alle en fair sjanse? Da hadde vi fått sett hvem den beste skiløperen var og ikke hvem som har det beste støtteapparatet (Loland, 2015b, s. 94). Breivik (2010, s 9) stiller seg kritisk til retttferdigheten i idrett og hevder at idretten vil favoriseres de rike nasjonene på

en uforholdsmessig måte, og spør om det kan være en ide om å gi mer penger til de fattige nasjonene til å bruke i idretten. Skal man ha mest mulig likhet og at alle har like muligheter, burde de økonomiske midlene vært tilnærmet like. Sæle (2021, s. 144) viser til at trening og talent ikke alltid er det viktigste for å prestere godt lenger. Hvilke ressurser i form av støtteapparat og økonomi kan ha vel så stor påvirkning som trening og talent. Ser vi til USA og basketball har alle lagene en maks-sum de kan bruke på spillerlønninger hvert år. Det gjør at en ikke nødvendigvis kan kjøpe seg til seier og suksess. Kan det være en vei for toppidretten å gå? Legge strenge økonomiske rammer rundt idretten for å gjøre det mest mulig likt for alle.

2.2.4 Formell fair play

Som nevnt tidligere i dette kapittelet kan vi dele fair play i to hovedkategorier. Formell fair play og uformell fair play. Den formelle fair play-normen sier at du skal følge reglene (Loland, 2015a, s. 333-335). For at kamper og konkurranser skal finne sted er vi avhengige av at deltakerne har respekt og en felles forståelse av regelverket. Under formell fair play finner vi blant annet disse kategoriene: utilsiktede regelbrudd, juks, filming og profesjonelle feil. Jeg vil presentere hvert av temaene som går under formell fair play og komme med eksempler på hvert av temaene.

2.2.5 Utilsiktede regelbrudd

Det har vel aldri skjedd at det har blitt spilt en fotballkamp ut et eneste regelbrudd begått av en av spillerne på banen. Utilsiktede regelbrudd kan for eksempel være en ufrivillig hands i fotball, der ballen treffer armen fra liten avstand eller at en trækker en annen på foten i en nærkamp i et forsøk på å ta ball. Det er fortsatt brudd på normen om formell fair play, men en kan ikke klandres for å handle galt så lenge det er et ærlig forsøk. Spillet blir satt i gang med at motstanderlaget får igjen ballen i form av et frispark for at det skal være så fair som mulig (Loland, 2013, s. 258).

Vanlige utilsiktede regelbrudd i fotball	Straff / opprettholdelse av spillet
Ballen treffer hånden	Frispark til motstanderlag
Hekter eller trækker motspilleren på foten ved et uhell	Frispark til motstanderlag
Takling med stor fart som treffer motstander	Frispark til motstanderlag + gult eller rødt kort
Hands eller annen forseelse innenfor 16.meteren	Straffe til motstanderlaget
Spiller går i offside	Motstanderlaget startet med dødball/frispark
Feil innkast	Motstanderen får innkastet
Høyt spark eller farlig spill	Motstanderen får tildelt indirekte frispark

I tabellen over ser vi de vanligste formene for utilsiktede regelbrudd i fotball og spillet blir gjenopprettet med at motstanderlaget starter spillet igjen i form av frispark, men noen ganger straffespark også. Dette er regelbrudd som ikke er et brudd på etoset, men noe som kan oppstå fordi man er uheldig eller klønete på banen. Det er en del av selve fotballen og folk er innforstått med at det er en del av spillet.

2.2.6 Juks

Leaman (1981, s. 91) viser til Luschen definisjon på juks i idrett:

«Cheating in sport is the act through which the manifestly or latently agreed upon conditions for winning such are changed in favor of one side. As a result, the principle of equality of chance beyond differences of skill and strategy is violated.»

Klassisk juks er å prøve å få en fordel uten at dommerne ser det. Når en deltaker bryter reglene for å oppnå en fordel med håp om at dommeren overser regelbruddet, kan man si at det er juks. Kanskje den mest omtalte scoringen noensinne er et godt eksempel på hva juks i idrett er. Maradonas «guds hand». Han sendte England ut av VM i 1986 med å slå ballen inn med hånda. Juks i idretten er et brudd på kontrakten om å respektere tolkningene av reglene, altså idrettens etos (Loland, 2015a, s. 343). Juks går utover de andre utøverne som respekterer idretten og prøver å vinne på en ærlig måte. Hvis alle skulle jukset hadde det ikke vært noen vits å ha konkurranser i det hele tatt. Juks blir som regel slått hardere ned på enn utilsiktede regelbrudd. I fotball er gult kort en vanlig straff for juks.

I fotball finner vi ulike former for juks og bedrag. Det kan være enkle ting som å rekke opp hånda for å få tildelt et innkast når man egentlig var sist nær ballen. Dette gir en minimal fordel med å få et innkast fra eller til, men det blir gjort for å lure dommeren og blir ansett som juks. En av de grovere formene vi finner innenfor juks i fotballen er filming og overspilling.

I toppfotballen har VAR kommet for å hjelpe dommerne mot å beskytte spillet. Dette for at blant annet spillere som jukser skal tas og slås ned på. Det å filme seg til straffespark eller å ta en kopi av «Maradonas Guds hånd» er noe som VAR slår hardt ned på. Det er altså ment til å hjelpe dommere med å ta juks som har en stor påvirkning på spillet. Selv med VAR er i toppfotballen, tas ikke all form for juks slutt. Vi ser som regel spillere som jukser til seg innkast og cornere og gjør andre ting som VAR ikke går inn på, i og med at VAR bare skal gripe inn når det er snakk om røde kort, straffespark og mål.

2.2.7 Filming

Filming er en stygg form for juks, ikke bare fordi de som filmer kan oppnå en fordel, men at motstanderen også kan bli utsatt for en straff som for eksempel kan være utvisning. Da er det en uskyldig utøver som blir straffet for noe han/hun ikke har begått (Loland, 2015a s. 344). Filming finner vi særlig i ballspill som fotball og basketball. Det har vært mange eksempler på fotballspillere som kaster seg inne i 16-meteren til motstanderlaget uten å ha blitt felt, i forsøk på å jukse til seg et straffespark. Det er også mange eksempler der spillere later som de

får et slag i hodet og legger seg ned å ruller på bakken slik at motstanderen skal bli utvist. Filming gjør også jobben til dommerne mye vanskeligere.

Filming kan påvirke en kamp og kan ofte ha stor betydning for spillet og resultatet. I fotball prøver spillere å filme til seg straffespark eller og påføre motstanderen et rødt kort. Dette er ting som har veldig store konsekvensen på resultatet og kampens utfall. I de senere årene har filming blitt slått hardere ned på i fotball. De kan nå gå inn etter en kamp og straffe spillere for filming. VAR har også gjort det slik at vi ser færre forsøk på filminger i toppfotballen i dag.

2.2.8 Profesjonelle feil

Profesjonelle feil er en form for tilsiktede regelbrudd der utøveren bryter reglene med vilje og tar straffen, for å gi seg selv eller laget en fordel. En utnytter regelverket og pådrar seg en straff som ikke er på lik linje som fordelen en selv eller laget oppnår (Loland, 2015a, s. 344). Et eksempel på profesjonell feil i fotball er at man med vilje drar ned en motspiller for å stoppe en overgang, og blir selv straffet med gult kort og frispark til motstanderlaget. Man fratrar motstanderlaget en gyllen mulighet til å skape en målsjanse, og ender opp med et frispark og som regel et gult kort imot.

I fotball ser vi profesjonelle feil hver kamp. Dette er med på å føre til at angrepsspill og kontringer blir stoppet. Den nøytrale tilskuer blir fratatt muligheter til å se flere sjanser og flere mål, på grunn av sabotasje eller profesjonelle feil som det blir kalt. Kan straffen på profesjonelle feil bli strengere slik at det skal koste mer å begå de? Loland (2015b, s. 114) stiller spørsmål ved selve navnet «profesjonelle feil». Er man profesjonell hvis man bevisst river ned motstanderen, er ikke det rene motsetning av det å være profesjonell i idrett? Ser man en kamp på tv og en spiller gjør en profesjonell feil og får tildelt et gult kort, hører man ofte kommentatorene og ekspertene si at man «tar en for laget» og viser at man bryr seg om lagets beste.

2.2.9 Uformell fair play

Sier man ja til å konkurrere så sier man ja til å følge idrettens de felles aksepterte reglene, altså idrettens etos. I tillegg sier man ja til normen om å gjøre sitt beste i hver kamp og konkurranse. Kort sagt kan man si at uformell fair play går ut på å gjøre sitt beste i konkurranse og kamp og søke jevne motstandere (Loland, 2015a, s. 345-346). Konkurranser der den ene parten ikke gir alt gir ikke mening og ødelegger den gode spenningen. I de fleste idretter er nivået delt i grupper eller klasser slik at man møter jevnbyrdige motstandere. Lagspill er som regel delt i seriesystemer der lagene konkurrerer med lag på ganske likt nivå.

Normen om å gjøre sitt beste og søke jevnbyrdige motstandere bevarer idrettens egenverdi og sørger for en god konkurransearena for utøverne, tilskuerne og setter idretten i et godt lys. Vi har sett flere skandaler i idrettsverden der normen om å gjøre sitt beste ikke har blitt fulgt. I Italia har det vært flere kampfiksingsskandaler der det ene laget har tapt med vilje i bytte mot å få en økonomisk fortjeneste. Dette er så langt fra idrettens verdier en kommer. Loland (2015b, s. 119) viser til en skandale som oppstod i OL i London. Det var flere lag i badminton som ville tape den siste kampen i gruppespillet med vilje for å få lettere motstand i neste runde. Ingen av spillerne prøvde å skaffe seg poeng og kampene ble en ren parodi og viser en dårlig side av hva idretten skal stå for.

Det handler rett og slett om respekt og gjensidig respekt. Gjør man ikke sitt beste i kamp og konkurranse er det et brudd på tillitten og den gjensidige respekten man skal ha ovenfor hverandre. Idrettskonkurranser er basert på å måle krefter mot motstandere, der begge parter gjør sitt beste. Er det en eller flere parter som ikke yter sitt beste så er det ikke vits å ha en konkurranse i det hele tatt. Derfor har alle som deltar i en konkurranse en felles plikt om å gjøre sitt beste for å få ett rettferdig utfall for alle parter, og ikke minst spenningen for tilskuerne. Det å hele tiden å gjøre sitt beste er knyttet opp mot motivasjon og holdninger.

2.3 Holdninger

Når det kommer til holdninger, vil jeg først komme med noen definisjoner og forklare hva holdninger er. Deretter vil jeg presentere holdninger fra et sosiologisk perspektiv og holdninger i en sosial gruppe. Det mest interessante i denne oppgaven er hvordan holdninger kan bli påvirket av andre i en sosial gruppe.

Vogel et al (2016, s. 2) definerer en holdning slik: «*a summary evaluation of an object thought*». Hvilke holdninger og hvilke verdier et menneske har blir ofte omtalt om hverandre. Likheter er at både holdninger og verdier er et resultat av komplekse prosesser og læres gjennom samhandlingsmønstre og sosialisering. Holdninger er individuelle evalueringer av tanker rundt et objekt (Kaufmann & Kaufmann, 2015, s. 23). Verdier sier noe om hva som er viktig for oss mennesker, og er noe grunnleggende som ligger bak valgene (Wenstøp & Seip, 2009, s. 17). Holdninger er konkrete standpunkter, som kan endres i løpet av kort tid, og kan bli påvirket av de sosiale omgivelsene en befinner seg i. Vogel et al (2016) viser til at en holdning alltid har en positiv eller negativ ladning og at det er forskjell i holdningens styrke. Holdninger er ikke noe vi blir født med. Holdninger kan læres og påvirkes gjennom interaksjon med andre, gjennom medier, sosiale medier og ved personlige erfaringer. (Voas, 2014, s. 3) viser til at holdninger også kan være påvirket av en kombinasjon av tro, følelser, verdier og atferd. Det at et individ er en del av en gruppe kan påvirke den enkeltes holdninger over tid. I lagspill som fotball, der det er en stor gruppe med rundt 20 spillere og støtteapparat rundt laget, kan den enkelte spillers holdninger påvirkes av de andre i dette sosiale miljøet, når det blant annet kommer til holdninger til fair play.

Det er hovedsakelig to definisjoner som benyttes på hva en holdning er innenfor sosialpsykologien. Den første defineres ved å beskrive holdninger som en samling med følelser, overbevisninger og atferd ovenfor sosialt viktige objekter, hendelser eller grupper som er vedvarende. Den andre defineres ved at holdninger er en generell evaluering eller følelse som er positiv eller negativ av en person, gruppe, objekt eller et tema (Hogg & Vaughan, 2005, s. 150.)

Det som også kan være interessant er å se på holdninger i et fotballag. Hvilken målorientering og hvilket motivasjonsklima spillerne har, spiller inn med tanke på fair play. Serrano-Dura et al. (2020) viser til en rekke studier som har sett på hvilke motiver og målorientering spillere har og hvordan dette spiller inn med tanke på fair play. I studien til Ommundsen et al. (2003) forsket de på sammenhengen mellom hvilket motivasjonsklima fotballspillere i alderen 12-14 år har, og hva dette hadde å si på moral og holdninger på banen. Det kom tydelig frem i studien at utøvere som er preget av en form for egoorientering og et resultatfokus har lettere for å handle motstridene med idrettens verdier og fair play enn utøvere med en form for oppgaveorientering og mestringsfokus.

Tidligere forskning viser klart og tydelig sammenheng mellom målorientering / motivasjonsklima og fair play. Dette gjør at trenerens betydning har en stor påvirkning på hva

spillere blir påvirket av (Duda, et al. 1990). Hvis treneren har et tydelig resultatfokus og bærer preg av en egoorientert tilnærming kan dette føre til at spillerne får det samme måten å tenke på. Hvis alt handler om resultater og det å vinne fra treneren sin side kan dette smitte over på spillerne som kan gjøre at de handler på en annerledes måte enn de ville ha gjort hvis trenerne hadde hatt et annet perspektiv. Dette gjør at trenerne har et stort ansvar med tanke på fair play hos spillerne.

2.3.1 Holdninger fra et sosiologisk perspektiv

Sosiologer vil peke på at det er sentralt å få frem hvordan holdninger forholder seg til følelser, livssyn, verdier og atferd. En holdning er et normativt syn på en bestemt ting, objekt eller sak (Voas, 2014, s. 1). Når det kommer til holdninger i oppgaven min så er det den sosiologiske forståelsen der holdninger i stor grad er preget av sosialisering som vil være sentralt. Sosialiseringen styres av stort sett av sosiale normer.

Sosiale normer formes av det enkeltpersoner ser på som positivt og negativt og hva som er tillatt i en enkelt gruppe. Sosiale normer er en betegnelse på hvilke leveregler og forventninger som er akseptert i en sosial gruppe eller i et sosialt fellesskap (Frønes, 2013, s. 11). En oppførsel eller handling kan være akseptert i en gruppe, men ikke akseptert i en annen gruppe.

Ved å ta del i et sosialt fellesskap kreves det at en forstår fellesskapets normer og verdier og jobber mot å mestre å akseptere disse normene og verdiene som er i gruppen (Hoëm, 2010, s. 29). Sosialisering er en prosess som foregår gjennom hele livet, der individer av et samfunn trekker til seg og lærer de daglige normene og verdiene som trengs for å samhandle med andre individer i et samfunn (Frønes, 2013, s. 12). Vi mennesker omgås daglig forskjellig mennesker og grupper mennesker som en har ulike relasjoner til. Et menneske har som regel flere ulike former for sosialiseringer. Blant annet finner vi primærsosialisering, sekundærsosialisering og tertiærsosialisering (Frønes, 2013, s. 12).

Stangor et al (2014, s. 181-191) viser til at en holdningsendring på et individ påvirket av en sosial gruppe kan både skje spontant og over lengre tid. Holdningsendring over tid kan også foregå ubevisst. Altså at en erfarer og fanger opp situasjoner fra de rundt seg ubevisst, som

igjen kan påvirke våre holdninger til enkelte ting. Dette kalles for «sleeper effect» eller søvneffekt (Stangor et al, 2014, s. 189). Dette kan for eksempel være en spiller som kommer til en ny klubb og har sine egne holdninger om fair play og juks. I det nye laget er ikke dette så viktig, og det er stadig juks på trening og i en kamp. Med tid kan dette føles mer akseptert for den nye spilleren og det fører til at den nye spilleren endrer sine egne holdninger litt mer mot de andres holdninger på laget. Det kan skje både bevisst og ubevisst.

I en gruppe eller i et lag har et sett med felles normer blitt praktisert over tid og kan sies noe hvilke holdninger som er akseptert og ikke akseptert i gruppen (Vogel et al 2016, s. 23). Hva er innenfor å gjøre og hva er ikke innenfor å gjøre i dette laget er noe alle spillerne må ta hensyn til. Holdningene kan både bli belønnet, men også bli sett negativt på i henhold til hva normene i gruppen tilsier. Dersom en spiller bryter lagets normer, kan det forekomme en sanksjon mot denne spilleren.

Primærsosialisering er den første formen for sosialisering et menneske går gjennom for å ta en plass i samfunnet. Primærsosialisering omhandler det å forme et barn inn i samfunnets normer, verdier og forståelse av det rundt seg. Det er familien og i aller størst grad foreldre som er sosialiseringens agenter og har stor grad for barnets oppvekst og liv (Frønes, 2012, s. 21). Foreldrene er rollemodeller for barnet og det skapes et bånd mellom barn og foreldre som gjør det enklere for barn og sosialisere seg i samfunnet med hvilke normer og verdier som er akseptert. Denne prosessen kalles for internalisering (Frønes, 2006, s. 38). Foreldrene og familien har derfor en stor betydning for hvilke moralske holdninger og sosiale ferdigheter barn og unge tilegner seg i oppveksten.

Hvilke verdier og moralske holdninger en fotballspiller på 15-16 år har, kan være formet gjennom de aller nærmeste, altså primærsosialiseringen. Hva de unge spillerne har fanget opp og tilegnet seg gjennom årene fra foreldrene sine kan spille en sentral rolle for deres moralske handlinger og holdninger i dag. Hvis en forelder alltid har stått og bannet og kjeftet på dommeren foran barnet sitt i oppveksten, kan dette ha påvirket barnets holdninger til fair play. Har en spiller hatt foreldre som alltid har fremmet sunne verdier og sunne holdninger, kan dette ha medført at spilleren har gode moralske holdninger på fotballbanen i dag. De fleste ungdommer på 15-16 år bor fortsatt hjemme hos foreldrene sine og får daglige påvirkninger av deres moralske tankesett.

Sekundærsosialisering er det man tar med seg etter kontakt med andre utenfor den nærmeste familien. Skoler, lærere, venner og idrettslag kan være former for ulike sekundærsosialisering

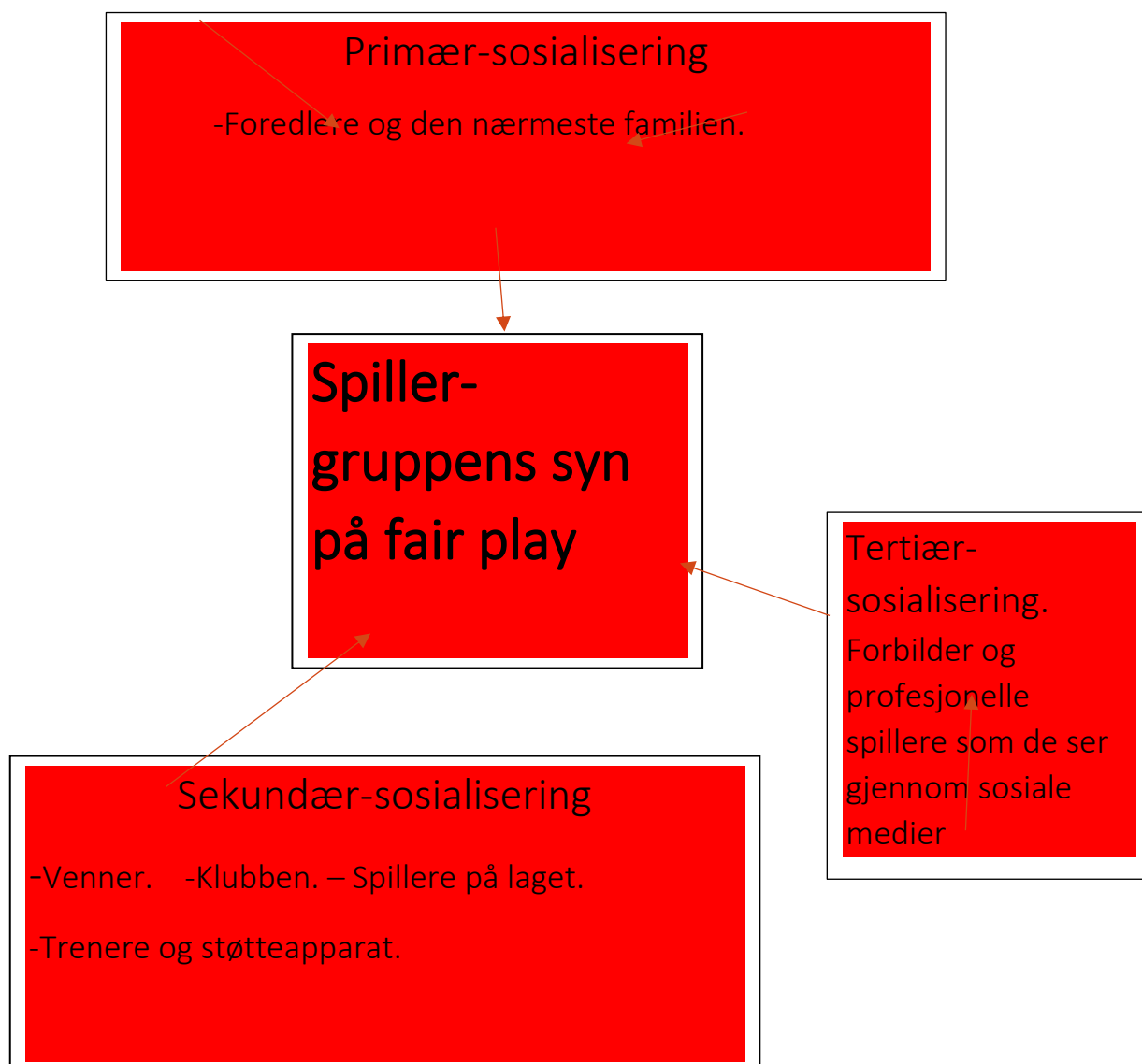
(Frønes, 2013, s. 23). Her plukker man opp og lærer seg hvilke sosiale normer og holdninger som er gjentakende og akseptert. De samme ungdommene kan oppføre seg forskjellig ut ifra hvilken setting og hvilken sosial gruppe de befinner seg i. Noen kan ha en rolle på skolen og en annen rolle i vennegjengen og en annen rolle på et idrettslag. Ungdom befinner seg som regel i flere sosiale grupper og det er i slike møter at ungdommer tar til seg nye måter å tenke, vurdere og handle etter (Säljö, 2001, s. 117).

Et fotballag er en agent som en slags form for sekundærsosialisering. Ungdommer samles fra ca. en til 6 ganger i uka for å trene sammen og spille kamper sammen. Dette kan være med på å forme den enkelte spiller. Stangor et al (2014, s. 181-191) viser til at et en holdningsendring hos et individ kan se både spontant eller over en lengre periode nå en er i en sosial gruppe. Hvilke normer og holdninger et fotballag har er ikke kun formet ut ifra spillerne i gruppen. Trenere og klubben kan også være med på å sette premissene for normene og holdningene som blir akseptert. I noen klubber blir noen ting akseptert mens i andre klubber blir den samme tingen kanskje ikke akseptert. Hvis to forskjellige lag der det ene laget har en trener som har fokus på god moral og sunne verdier kan dette legge føringer på hvordan dynamikken i laget er. Hvis en trener ikke er opptatt av disse tingene kan det føre til at laget har mindre fokus på gode verdier og moralske handlinger.

Tertiærsosialisering er den sosiale påvirkning mennesker får fra media, sosiale medier og forbilder. Sosiale medier blir ofte assosiert med kommunikasjon og de siste ti-årene har sosiale medier tatt sin plass i sosialiseringen, kalt tertiærsosialisering (Frønes, 2013, s. 121). Særlig de unge fotballspillere får med seg stort sett det meste av hva deres forbilder og de proffe foretar seg på og utenfor banen nå til dags. Det å fange opp ting her og der fra de proffe fotballspillerne kan være en form for tertiærsosialisering. Er det noen av toppspillerne som slår, spytter, filmer eller gjør andre ting som ikke hører hjemme på en fotballbane blir dette lagt ut på tik tok, Instagram, Facebook og andre plattformer som barn og unge har tilgang til. Neymar er et eksempel på at barn og unge tar etter de proffe. Det ligger masse klipp av at Neymar filmer og overspiller og ruller flere runder nede på bakken. Dette tar de unge med seg i trening og kamp fordi de har sett en av verdens beste spiller gjøre nettopp dette.

2.4 Påvirkningskilder til spillergruppens syn på fair play

Til slutt i dette kapitlet vil jeg vise frem et kart som viser hva og hvem som er de viktigste påvirkningsagentene for unge fotballspillere når det kommer til holdninger til fair play.

3. Metode

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn i hvilken forskningsmetode som er blitt tatt i bruk i denne oppgaven. Jeg vil først begrunne valget av metode før jeg går videre til å skrive om kvalitativ metode og fokusgruppeintervju. Videre i dette kapittelet skal jeg gå inn på hvordan jeg går frem når jeg analyserer fokusgruppeintervjuene. Til slutt i metodekapittelet går jeg nærmere inn på etiske refleksjoner, troverdighet og gyldighet for denne oppgaven.

Når jeg skal velge metode så er dette et avgjørende valg for å kunne svare best mulig på oppgaven og problemstillingen min. Metode er en form for strategi eller teknikk man bruker for å få svar på det man forsker på (Furseth & Everett, 2020, s. 128). Metoden blir brukt for å finne svar, men også som et redskap som kan gi retning på hvordan en skal få kunnskap (Dalland, 2020, 2. 53).

Oppgaven min vil falle under det hermeneutiske paradigme. Hermeneutikk betyr fortolkningskunst eller forståelselære (Taraldsen, 2011, s. 71). Det å kunne forstå samfunnsvitenskapelige fenomener og få høre spillernes tenkemåte og handlinger på er noe jeg er ute etter i min masteroppgave og derfor faller den inn under det fortolkende hermeneutiske paradigme (Gadamer, 2012, s.197). Hermeneutikk fremhever viktigheten av å fortolke menneskers tenkemåte og handlinger ved å fokusere på et dypere meningsinnhold enn akkurat det som er innlysende med en gang. Ved å ta i bruk en hermeneutisk tilnærming legger vi vekt på at det ikke finnes kun en sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard, 2018, s. 37).

3.1.1 Valg av metode

Før prosjektet tok start var det litt grubling om hvilken metode som ville egnet seg best i denne oppgaven. Vi kan si at det er to hovedtilnærminger når det kommer til metode. Kvalitativ og kvantitativ. De kvalitative metodene er gunstige når man skal utforske meninger og opplevelser, mens de kvantitative metodene er gunstige når en skal samle inn materiale

som gir data som kan måles (Dalland, 2012, s. 23). Både kvalitativ metode og kvantitativ metode har vært aktuelt, og det å kombinere de to metodene hadde også vært en mulighet. Etter hvert ble valget om kvalitativ metode tatt på bakgrunn at det er det jeg mener vil kunne svare best på det jeg vil forske på. Ved å ta i bruk kvalitativ metode vil jeg kunne gå dypere inn i hvilke tanker, syn og det å få en samtale rundt holdningene de ulike spillerne har når det kommer til fair play i fotball.

Etter å ha landet valget på at dette skulle være en kvalitativ studie, var det å finne hvilken metode innenfor kvalitativ metode som egnet seg best. Også her var det snakk om både å ha intervju, men også observasjoner i tillegg. Ut ifra omstendighetene fant jeg ut at det ville bli for omfattende med både observasjon og intervjuer.

Til slutt endte jeg etter mye tankevirksomhet på at den beste måten å gå frem på for å utforske det jeg ville var gjennom fokusgrupper. Et fokusgruppeintervju med flere deltakere samlet kan føre til en mer avslappet stemning i rommet enn hvis det kun hadde vært forskeren og en deltaker i rommet (Krueger & Casey, 2015, s. 2). En fokusgruppe som bestod av seks deltakere fra en toppklubb og en fokusgruppe med seks deltakere fra en breddeklubb. Da dette valget ble tatt var det å samle deltakere og forberede seg til fokusgruppeintervju. En av hovedgrunnene til at jeg gikk for fokusgrupper var at det skulle bli en samtale rundt temaet og spørsmålene og ikke bare spørsmål og svar.

3.1.2 Kvalitativ metode

Et kjennetegn for kvalitativ forskning er at man søker etter en forståelse av sosiale fenomener ved hjelp av intervjuer, observasjoner eller analyser av tekster og visuelle uttrykksformer (Thagaard, 2018, s. 11). Denzin & Lincoln (2018, s. 2) viser til at kvalitativ metode omhandler det å fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i frekvens. Ved kvalitativ metode er en ikke ute etter bare rene fakta. Følelser, tanker, ytringer og meninger er noe en kan få frem ved kvalitativ metode (Silverman, 2014, s. 18). Det å finne ut av hvilke holdninger unge fotballspillere har til fair play er ikke nødvendigvis svart-hvitt. Det å bare sette et tall fra 1-6 på et skjema vil ikke gi meg så mye informasjon om hvordan de tenker, og hva de mener. Derfor vil en kvalitativ studie gi mer informasjon og en samtale rundt hvert av temaene jeg er interessert i.

3.1.3 Fokusgruppeintervju

Fokusgruppeintervju fikk sitt gjennomslag i starten av 1950-årene og ble da tatt i bruk i kvalitative studier (Krueger & Casey, 2015, s. 3) Hensikten med en fokusgruppe er å få kvalitative data fra en bestemt gruppe om et bestemt tema. Et fokusgruppeintervju med flere deltakere samlet kan føre til en mer avslappet stemning i rommet enn hvis det kun hadde vært forskeren og en deltaker i rommet (Krueger & Casey, 2015, s. 2).

Fokusgrupper er satt sammen fordi de har noe til felles, samtidig som det er et ønske å få frem ulike perspektiver på temaet som er felles (Krueger & Casey, 2015, s 3-4). I denne forskningen er det to fokusgrupper. Den ene fokusgruppen består av en gruppe med spillere i en toppklubb og en den andre fokusgruppen med en gruppe av spillere i en breddeklubb. Det at de spiller der de gjør, enten for en toppklubb eller et breddelag, er det de har de til felles. I denne settingen kjenner de i fokusgruppen hverandre i og med at de spiller på samme lag. Det viktigste i et fokusgruppeintervju er å få deltakerne til å være trygge og føle seg komfortable. Det at de er trygge og har flere lagkamerater i det samme rommet kan føre til at de har lettere for å dele ting de har på hjertet. Det er forskeren sitt ansvar at deltakerne føler seg trygge, og at forskeren ikke misbruker sin makt med å rette på deltakerne eller vise negativt kroppsspråk. Forskeren skal gi rom til at deltakerne kan snakke fritt og snakke seg imellom uten å bryte inn til enhver tid. Dette kalles en moderator (Krueger & Casey, 2015, s. 5). Ved å velge å gjennomføre fokusgruppeintervjuer har jeg troen på å få til en bedre dialog og innholdsrike diskusjoner rundt fair play enn bare hvis det hadde vært en deltaker i intervjuet.

Når det kommer til størrelsen på en fokusgruppe, er det viktig for å kunne skape en dynamisk samtale mellom deltakerne. Det kan variere fra alt mellom 4-12 deltakere, men som regel er det ofte mellom 5-8 deltakere i en fokusgruppe. Størrelsen på fokusgruppen bør være slik at deltakerne har mulighet til å dele sine egne tanker i fellesskap, samt muligheten til å kjenne seg igjen i andres situasjoner og tanker (Krueger & Casey, 2015, s. 6). Etter å ha sett på disse anbefalingene om antallet endte jeg med å ha seks deltakere i hver fokusgruppeintervju.

Forskeren har et ansvar for at deltakerne i fokusgruppen forstår spørsmålene som blir gitt. Det er hensiktsmessig at spørsmålene er åpne, særlig i starten. Det gjør at deltakerne blir varme og kan føle seg trygge. Så kan heller de mer lukkede spørsmålene komme etter hvert i samtalen (Krueger & Casey, 2015, s. 7). Forskeren må ha planlagt spørsmål på forhånd, men det er viktig at han/hun kan stille oppfølgingsspørsmål som ikke er planlagt for å få deltakerne i å

utdype mer om det de sier. Det er viktigere at det er en god samtale enn at forskeren følger skjemaet sitt til punkt og prikke. Har forskeren mulighet til å trekke seg litt tilbake så kan det bare være bra så lenge samtalen går. Det er ikke nødvendigvis slik at jo flere spørsmål som blir stilt desto bedre blir intervjuet. Derfor var det viktig for min del at jeg fikk alle spillerne i tale ganske raskt i intervjuet og begynte derfor med noen enkle oppvarmingsspørsmål.

Krueger & Casey (2015, s. 40) viser til disse fem punktene som må til for at et fokusgruppeintervju skal bli vellykket: *At gruppen forstår spørsmålene. At hele gruppen er ærlige og er åpen for ærlighet. At deltakerne kan/vet svarene. At deltakerne kan formulere et svar. At intervjueren/forskeren forstår spørsmålene.*

Så disse punktene brukte jeg før og underveis i fokusgruppeintervjuet for å skape en god flyt der deltakerne skulle føle seg trygge.

3.2. Rekruttering og utvalg

For å finne unge spillere mellom 15-16 år foretok jeg meg et strategisk utvalg for å sørge for å få en fokusgruppe fra en toppklubb og en fokusgruppe fra en breddeklubb. Strategisk utvelging er basert på at man foretar et systematisk valg av personer eller grupper som har kvalifikasjoner i forhold til problemstillingen i studien (Thagaard, 2018, s. 54). Jeg tok selv kontakt med to klubber og spurte om de kunne tenke seg å være med i forskningsprosjektet. Jeg fikk positivt svar fra de to første klubbene jeg forhørte meg med. En toppklubb og en breddeklubb. Jeg fikk godkjenning av de to klubbene om å komme på en trening for å høre om noen av spillerne ville delta i prosjektet. Jeg møtte opp på trening og ga informasjon om hva jeg skulle forske på og hva som oppgaven gikk ut på. Til de som var interessert delte jeg ut samtykkeskjema og de signerte der og da. Jeg fikk et utvalg på 6 spillere. Både fra toppklubben og fra breddeklubben. Det var 6 spillere jeg spurte etter, ettersom 6 er et godt egnet antall i en fokusgruppe (Krueger & Casey, 2015, s. 6). Da det kom til hvilke spillere på det laget jeg spurte, valgte jeg ikke ut spillere. Det var de som hadde lyst som ble med i utvalget. Så det har vært en delvis strategisk utvelging i form av at jeg valgte klubb, men ikke enkeltspillere.

I etterkant erfarer jeg at denne prosessen gikk veldig fint. Jeg tok i bruk «gatekeepers» i de klubbene jeg forhørte meg om. Dette var personer som jeg hadde kjennskap til fra før som satte meg videre i kontakt med klubb og lag. De fikset slik at jeg kom i kontakt med spilleren før en trening. Det ble gjort på en redelig måte der deltakerne fikk info om undersøkelsen de skulle ta del i. Jeg var heldig og fikk to ja fra klubbene, så da var det en effektiv prosess med å få totalt 12 deltakere med i undersøkelsen. Jeg var klar og tydelig i ordvalget mitt når jeg snakket med spillerne. Jeg sa at det er frivillig og kun noe de kan være med på hvis de selv har lyst. Det var viktig for min del at ingen sav spillerne følte seg presset til å delta. Det var ingen grunn til meg å legge press på noen spillere til å delta, ettersom det var flere enn 6 spillere i hver klubb som sa de hadde lyst til å være med på intervjuet. I tillegg informerte jeg at de når som helt kunne trekke seg, og at det ikke var noe problem.

3.2.1 Intervjuguiden

Thagaard (2018, s. 95) forklarer at en intervjuguide må planlegges nøye slik at en kan stille spørsmål om sentrale temaer i undersøkelsen samtidig som en kan være fleksibel og komme med oppfølgingsspørsmål ut ifra det deltakerne sier og svarer. Intervjuguiden min har hele tiden blitt justert og forbedret fra oppgavens oppstart til selve intervjuene. Samtidig som intervjueren må være fleksibel så må det også være en viss struktur slik at det kan bli gjort en sammenlikning mellom intervjuene (Krueger & Casey, 2015 s. 70).

Måten jeg utarbeidet intervjuguiden min var å lage et skjema med to kolonner. I den venstre kolonnen stod det tema og i den høyre kolonnen var det flere spørsmål innenfor det enkelte tema. For eksempel var filming et tema som stod på intervjuguiden og kolonnen ved siden av var det flere spørsmål innenfor dette temaet. Dette gjorde slik at jeg sikret meg å komme inn på de temaene jeg ville innom samtidig som jeg kunne være fleksibel i forhold til det deltakerne snakket om.

Krueger & Casey (2015, s. 7) viser til at det er gunstig å starte intervjuet med åpne og lette spørsmål, slik at deltakerne kommer inn i samtalen og blir varme. Derfor la jeg vekt på at alle skulle få si noe tidlig i samtalen, om noe som var lett å snakke om fra spillerne sin side. Dette følte jeg var en veldig smart måte å starte på intervjuet med. Jeg lot alle få starte med å

presentere seg, si hvor lenge de har spilt fotball og hvilke ambisjoner og drømmer de har med fotballen. Alle fikk sagt noe og jeg følte det gjorde at de tok lettere ordet ved neste anledning.

3.2.2 Pilotintervju

Sparkes & Smith (2014, s. 92) viser til at det kan være veldig gunstig å gjennomføre et pilotintervju. Det vil være med på å gi en pekepinn på om spørsmålene i intervjuguiden gir samtaler og svar hos deltakerne i pilotintervjuet eller om det blir tyst og lite svar. I tillegg til å få sett om spørsmålene som stilles er gode, er det å gjennomføre et pilotintervju god erfaring og kan gi økt selvtillit og trygghet inn mot de virkelige intervjuene (Thagaard, 2018, s.94).

Jeg gjennomførte to pilotintervjuer. Det første var med mine to brødre. Den ene spiller fotball og den andre har spilt fotball, så det var relevant for de å kunne svare på spørsmålene mine. Det ga meg god trening. Jeg kuttet ut noen spørsmål og la til noen nye etter dette pilotintervjuet. Jeg tok ikke opp dette.

Det andre intervjuet ville jeg prøve å få så likt som mulig som de to intervjuene jeg skulle foreta meg senere. Jeg var heldig å få samlet en gruppe 15-åringer som spiller fotball. Så det andre pilotintervjuet var med fire 15-åringer som spilte fotball. Dette intervjuet tok jeg også opp, slik at jeg kunne høre meg selv og hele intervjuet i etterkant. I og med at jeg tok lydopptak var det hensiktsmessig at spillerne i pilotintervjuet også skrev under på et samtykkeskjema. Gjennomføringen av pilotintervjuet gjorde at jeg kunne lære hva som funket og ikke funket med intervjuguiden, og gjøre endringer deretter.

En annen ting som var hensiktsmessig med pilotintervjuet var å få prøvd ut det tekniske materialet. Altså båndopptakeren. Det var viktig å være trygg på at jeg var sikker på hvordan den fungerte. Det var også fint å høre om svarene var lett å få med seg i etterkant.

Kvale & Brinkmann (2015, s. 85-89) viser til at kompetansen til intervjueren er en kombinasjon av håndverksmessig dyktighet, faglig ekspertise og sosiale relasjoner. Før denne undersøkelsen hadde jeg lite erfaring med å lede intervjuer eller intervjuer andre. Derfor var det viktig for min del å forberede meg godt til intervjuene. Jeg leste meg opp på hvordan et vellykket fokusgruppeintervju skulle være, og fikk også i tillegg noen gode tips av mine veiledere. Jeg følte jeg hadde god kontroll på intervjuguiden og på hva som stod der. Jeg

jobber som lærer og er glad i å stå foran elever å undervise. Selv om et fokusgruppeintervju ikke er det samme så har det nok vært en fordel at jeg jobber som lærer og er vant til å snakke med og foran ungdommer, og ikke minst det å kunne lytte til andre.

Etter noen samtaler med veiledere og små justeringer på intervjuguiden følte jeg at jeg begynte å bli klar til å ta fatt på intervjuene. Det er viktig at intervjueren kommer godt forberedt til fokusgruppeintervjuet og i den grad viser en for trygghet. Hvis en er for nervøs kan det slå negativt ut i den form at man fokuserer for mye på seg selv og spørsmålene, slik at en glemmer å høre hva deltakerne kommer med (Thagaard, 2018, s. 94).

3.2.3 Gjennomføring av fokusgruppeintervjuet

Noen uker etter pilotintervjuet gjennomførte jeg det første fokusgruppeintervjuet. Det var med spillerne fra breddeklubben. Datoen for dette intervjuet var 2. november 2022. Alle 6 kom til intervjuet. Før jeg slo på båndopptakerne informerte jeg litt om masteroppgaven og intervjuet og deres rolle i denne settingen. Jeg gjentok informasjonen om anonymitet, og sa at ingen får vite hvilken klubb dette gjelder og at navnene blir byttet ut med fiktive navn. Før intervjuet startet gikk jeg gjennom noen praktiske opplysninger, som at de måtte nevne navn før de snakket og at de kan ta ordet når de vil og bygge på hverandres svar.

Intervjuet med spillerne fra toppklubben foregikk 7. november 2022. Før dette intervjuet hadde jeg lyttet på det andre intervjuet og notert meg ned noen stikkord og spørsmål som ble tatt opp i det første intervjuet, slik at det andre intervjuet skal inneholde mye av det samme med tanke på sammenligning mellom gruppene. Begge intervjuene foregikk i cirka en time hver seg. Begge intervjuene ble tatt opp med båndopptaker som jeg fikk lånt av veileder ved NIH. Det var vesentlig for meg å ta opp intervjuet, slik at jeg kunne rette fokuset mot deltakerne og ikke sitte å notere en hel masse underveis (Tjora, 2017, s. 166).

Jeg prøvde å følge Kvale & Brinkmanns (2015, s. 86) råd om å være tålmodig når man lytter og at det ikke er farlig med noen pustepauser der deltakerne har mulighet til å tenke litt og så ta ordet. Jeg synes selv at jeg var avslappet og rolig under intervjuene. Jeg synes også at deltakerne så komfortable ut allerede ganske tidlig intervjuet. I begge fokusgruppeintervjuene

var det jo med 6 deltakere. De byttet på å snakke og svare først. Etter at en hadde svart på et spørsmål prøvde jeg bevisst å vente i noen sekunder for å se om noen av de andre ville si noe om det samme. De fleste gangene var det flere som snakket til hvert spørsmål mens noen ganger var det kun en som svarte.

Jeg følte at jeg hadde en god balansegang med å frigjøre meg fra intervjuguiden samtidig som jeg var innom de samme temaene og stort sett de samme spørsmålene på begge gruppene. Dette er ifølge Krueger & Casey (2015 s. 70) viktig for å skape den gode samtalen og ikke legge for store føringer på deltakerne, samtidig som det er en viss grad av struktur med tanke på at man skal sammenlikne data i etterkant.

I det jeg hadde stilt de spørsmålene jeg hadde på i intervjuguiden ga jeg de muligheten til slutt om å snakke mer om noen temaer vi har gått igjennom eller om det er noe innenfor fair play som jeg ikke har tatt opp som de ville snakke om. Etter å ha gitt dem muligheten stoppet jeg båndopptakeren. Til slutt takket jeg for at de stilte opp og informerte igjen at de ville forbli anonyme og at de bare kunne stille meg noen spørsmål hvis det skulle være noe.

3.2.4 Transkribering

Tanggaard & brinkmann (2012, s. 34) anbefaler at en bør transkribere lydopptaket så raskt som mulig etter at intervjuet er ferdig, fordi det vil være lettere å få med pauser, kroppsspråk og andre ting som kan være nyttig i transkriberingen. Derfor begynte jeg relativt raskt med å transkribere. Til sammen ble de to intervjuene på 41 sider og 16441 ord.

Metoden jeg brukte var å spille av intervjuet i «slow motion» fra båndopptakeren og vanlig hastighet på dataen. Det var kjekt å kunne sette båndopptakeren «slow motion» slik at jeg kunne skrive mens jeg hørte på. Hvis det var utydelig så satte jeg på lydopptaket på dataen i normal hastighet slik at jeg var sikker på at jeg transkriberte riktig. Etter transkriberingen hørte jeg over lydopptaket mens jeg sjekket at jeg har transkribert riktig. Jeg valgte å transkribere ordrett det de sa, slik at det ikke skulle bli noe feilsitering i transkriberingen. Var det latter eller liknende, skrev jeg det i parentes. Hvis det ble brukt tenkepauser i svarene, skrev jeg følger: «ehhhhh» eller «jaaaaa».

Tanggaard & Brinkmann (2012, s. 34) viser til at det kan noen ganger være utfordrende å transkribere lydopptak til skriftlige dokumenter. Den største utfordringen synes jeg var tegnsetting. Når skulle jeg sette komma, punktum eller ingen tegn? Det ble ofte veldig lange setninger og noen ganger setninger med flere komma i seg da jeg skrev det ned.

Både i transkriberingen og i denne oppgaven har jeg byttet ut navnene med fiktive navn for å sørge for anonymiteten til deltakerne. Jeg har brukt disse «navnene» eller kodene istedenfor:

- Bredde 1
- Bredde 2
- Bredde 3
- Bredde 4
- Bredde 5
- Bredde 6
- Topp 1
- Topp 2
- Topp 3
- Topp 4
- Topp 5
- Topp 6

Jeg har valgt å ta i bruk disse kodene slik at det skal være lett å se om deltakerne tilhører breddeklubben eller toppklubben.

3.3 Analyse av data

Dataene som jeg skal ta i bruk og analysere er fra de to fokusgruppeintervjuene jeg har foretatt meg. Thagaard (2018, s. 151) viser til at analysen starter allerede i intervjuene. Analyse og tolkning av data foregår som en pågående prosess fra start til mål i løpet av et forskningsprosjekt. Når forskeren intervjuer deltakerne, vurderer han/hun hvordan man kan forstå hva deltakerne gir uttrykk for i selve intervjuet. Derfor var det viktig for min del at jeg gjorde notater underveis og rett etter de to intervjuene som skulle hjelpe meg til å analysere data til en senere anledning. Tanggaard & Brinkmann (2015, s. 37) viser til at det å analysere

er å ta noe fra hverandre og bryte det opp i mindre deler, for så å sette det sammen igjen for å kunne finne likheter, forskjeller og retninger dataen inneholder. Når man analyserer prøver vi å finne svar ut ifra de dataene vi har samlet inn. Det er altså problemstillingen og forskningsspørsmålene vi skal prøve å finne svar på når en analyserer (Johannessen et al., 2018. s. 24).

3.3.1 Tematisk analyse

For å analysere dataen jeg har samlet inn gjennom fokusgruppeintervjuer har jeg tatt i bruk tematisk analyse av Braun & Clarke (2006, 2019 & 2021). Tematisk analyse er en metode for å analysere og tolke mønstre på tvers av dataene en har samlet inn. Man utvikler temaer ved hjelp av koding av dataene (Braun & Clarke, 2021, s. 5).

Grunnen til at jeg har valgt å ta i bruk tematisk analyse i prosjektet mitt er at det gir fleksibilitet og teoretisk frihet i analysearbeidet. I tillegg er dette en gunstig metode for de som ikke har den største erfaringen med kvalitativ forskning (Braun & Clarke, 2006, 2019 & 2021). Thagaard (2018, s. 171) viser til kritikk av tematisk analyse i den grad at informasjonen fra deltakerne kan løsrives fra sammenhengen den ble gitt i, når den blir analysert på tvers av datainnsamlingen.

Braun & Clarke (2006, 2019 & 2021) viser til seks faser i tematisk analyse. Det var disse fasene jeg tok i bruk for å gjennomgå, analysere og tolke dataene for å komme frem til temaer og tekst. Jeg vil derfor presentere disse seks fasene og fortelle om hvordan jeg jobbet under de forskjellige fasene.

Fase 1 handler om det å bli kjent med datamaterialet og utvikle en forståelse av materialet (Braun & Clarke, 2006, 2019 & 2021). Derfor handlet det for min del å få en god oversikt og forståelse over dataen jeg hadde samlet inn. I tillegg til å ha transkribert alt av data hørte jeg på lydopptakene en gang til og leste over intervjuene flere ganger. Braun & Clarke (2006, 2019 & 2021) viser til at det å transkribere dataene fra intervjuene selv er med på å utvikle en bedre forståelse av datamaterialet. Så etter transkriberingen og ha hørt gjennom lydopptakene en ekstra gang og lest gjennom flere ganger følte jeg at jeg begynte å få en forståelse av teksten slik at jeg kunne begynne på neste steg.

Fase 2 dreier seg om de første kodene (Braun & Clarke, 2006, 2019 & 2021). Braun & Clarke (2021, s.35) skiller mellom semantiske koder og latente koder. Der semantiske koder er koder som viser til hva som ble sagt av deltakerne er latente koder mer fortolkende og omhandler om hva forskeren oppfatter og tolker om det som har blitt sagt av deltakerne. Jeg gjennomførte kodingen på det ene fokusgruppeintervjuet før jeg begynte på den andre gruppen. Det ble betydelig flest semantiske koder. Etter å ha kodet begge fokusgruppeintervjuene endte jeg først opp med 165 koder. Så gikk jeg gjennom materialet og kodene flere ganger på nytt. Etter å ha endret, fjernet og slått sammen noen koder endte jeg totalt på 48 koder. Grunnen til at antall koder gikk ned var først om fremst at jeg slo sammen flere koder som handlet om nesten helt det samme til en enkelt kode. Noen koder ble også fjernet da jeg så på det som lite relevant for å kunne svare på og belyse problemstillingen.

Fase 3 er den fasen der de ulike temaene skal dannes (Braun & Clarke, 2006, s 89). Her skal man prøve å finne temaer som omhandler meningsinnholdet og som er rettet mot forskningsspørsmålet. Jeg kom først frem til ni ulike temaer. Jeg plasserte de forskjellige kodene og konstruerte frem ni temaer som jeg syntes var relevant for min forskning.

Fase 4 er den fasen der man gjennomgår de mulige temaene som ble dannet i fase 3 (Braun & Clarke, 2021, s. 35). I denne fasen er det viktig at forskeren er åpen for å gjøre justeringer i forhold til temaene i fase 3. Det ville vært gunstig for oppgaven min å ikke ha så mange som ni temaer. Derfor så jeg på mulige løsninger på å se om noen av temaene fortalte det samme i et større bilde. Da så jeg raskt at flere av temaene omhandlet det samme og kunne slå disse sammen i et større tema. Jeg gikk fra å ha totalt ni temaer i fase 3, til å ha satt sammen kodene til fire temaer i fase 4.

Fase 5 er der man definerer og gir navn til temaene (Braun & Clarke, 2021, s.36). I denne fasen konstruerte jeg hvilke navn de forskjellige temaene skulle ha. Braun & Clarke (2006, s. 92) viser til at det er viktig at navnene på temaene må fenge leseren samtidig som det gir relevant informasjon inn mot forskningsspørsmålene. Jeg endret på de fleste navnene fra fase 4 slik at de ble kortere og mer presise.

Fase 6 er å ferdigstille analysen og teksten (Braun & Clarke, 2006, s. 93). I denne fasen var det finpusning og litt endring av tekst som jeg foretok meg. Jeg kuttet ned noe i antall sitater slik at det ikke skulle komme for mange sitater etter hverandre.

3.4 Metodisk refleksjon

En viktig del av forskningen er å sikre seg at forskningen er blitt gjort med god kvalitet. Kvale & Brinkmann (2015, s. 276) viser til gyldighet og troverdighet for å rette fokuset mot kvaliteten på forskningen som blir gjort. I tillegg viser overførbarhet hvor relevant forskningen kan være for andre folkegrupper og i andre sammenhenger.

3.4.1 Min rolle som forsker

Forskeren har stort ansvar og en stor betydning i en kvalitativ studie når det kommer til det å få data og til slutt få frem et resultat (Thagaard, 2018, s. 16). Erfaringene, kunnskapen og de personlige egenskapene til forskeren vil være med å påvirke hvilken retning selve intervjuet tar og hva som vektlegges i analysen og hva som blir presentert i resultatene i oppgaven (Sparkes & Smith, 2009, s. 179).

Forskeren må ta hensyn til maktbalansen overfor deltakeren. Deltakerne bør ikke føle på at forskeren sitter og dømmer hvert eneste ord de sier. For at samtalen og datainnsamlingen skal gå på en god og riktig måte er det viktig at forskeren gir deltakerne trygghet og viser forståelse og sympati (Thagaard, 2018, s. 94). Det er derfor viktig å vise at jeg som forsker ikke er misfornøyd med noen svar og har et positivt kroppsspråk hele tiden.

Som forsker er det en fordel å ha kjennskap til hvilken situasjon deltakerne befinner seg i. Jeg har ikke vært med i et forskningsintervju noen gang, men jeg har blitt intervjuet av journalister i fotballsammenheng. Da har jeg som regel kjent igjen det jeg sa og ga uttrykk for i mediene, mens noen få ganger følte jeg at jeg hadde blitt misforstått eller at ordene har blitt vrent litt på. Som forsker som skal analysere denne dataen jeg har hentet inn, blir det derfor veldig viktig å ikke misbruke data for å skape noen sentrale funn. De unge spillerne skal kunne kjenne seg igjen i det de har fortalt i fokusgruppen (Thagaard, 2018, s. 179). En liten fordel jeg har som forsker er at jeg selv har vært i deres ståsted når det kommer til å være ung både i en toppklubb og i en breddeklubb. Det var kanskje med på at jeg som forsker fikk en bedre forståelse og kommunikasjon under samtalene.

3.4.2 Gyldighet

Gyldigheten i forskningen min er knyttet opp mot metodene jeg har brukt for å undersøke problemstillingen og forskningsspørsmålene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Derfor har jeg skrevet og forklart i metodekapittelet hvordan jeg har gått frem og hvorfor jeg var valgt som jeg har gjort i denne oppgaven.

Kvale & Brinkmann (2015, s. 278) viser til at det er viktig at forskeren har fokus på kvaliteten gjennom hele forskningen og ikke bare under datainnsamlingen for å opprettholde en god gyldighet. Tjora (2017, s. 234) skriver at den viktigste kilden til god gyldighet er at forskningen foregår innenfor rammene av faglighet, forankret i relevant tidligere forskning. Jeg må derfor vise at jeg har god oversikt over tidligere forskning som kan ha betydning i min studie samt annen nyttig teori og data. Særlig tidligere forskning som er gjort innenfor fotball, men også annen idrett på dette teamet.

Thagaard (2018, s. 206) viser til at det både kan være en fordel og en ulempe for gyldigheten at forskeren er eller har vært i samme situasjon som deltakerne befinner seg i. Fordelen er at forskeren kan sette seg inn i det de sier og få en bedre forståelse fordi en selv har vært i et noenlunde likt miljø, mens ulempen kan være at forskeren trekker egne betraktninger ut ifra hva han eller hun har erfart selv. Det at jeg har spilt både i en toppklubb og i en breddeklubb som ungdom og fortsatt spiller fotball ser jeg på som en styrke. Det at jeg har vært i en liknende situasjon som begge fokusgruppene ser jeg på som en fordel fordi det gjør det lettere for meg å forstå hva de forteller og kan sette meg inn i deres situasjon. Selv om jeg ser på det som en fordel kan det også være en fare med at jeg ikke legger merke til ting som kanskje noen som har større avstand fra spillerens ståsted ville ha lagt merke til.

3.4.3 Troverdighet

Troverdigheten i en studie handler om at studiet er til å stole på og at det er gjort på en profesjonell måte som leseren kan ha tillit til. For å skape troverdighet er det viktig at forskeren gir uttrykk for hvordan han/hun har kommet frem til data og hvilke metoder som har blitt tatt i bruk (Thagaard, 2018, s. 200). Det er viktig at leseren kan få del i hvordan funn

og konklusjoner er utviklet. Derfor er det viktig å ha en metodedel som kan gi leseren nettopp dette.

I oppgaven min har jeg derfor prøvd å være tydelig på hvilke verktøy jeg har tatt i bruk og hvorfor jeg har valgt slik jeg har gjort. I kapitlet med resultater og funn er det vist frem en rekke sitater som er med på å bygge troverdigheten i oppgaven. Ved å ta i bruk lydopptak og i etterkant transkribere kan dette være med på å øke troverdigheten i form av at dataen er mindre påvirkelig av forskerens egne oppfatninger (Thagaard, 2018, s. 188). Det at jeg hadde lydopptak og deretter transkriberte alt som ble sagt gjorde det at jeg som forsker hadde vanskeligere for å misforstå eller feiltolke data der og da.

I denne oppgaven er det tydelig hva som er sitater fra deltakerne og hva som er diskusjon rundt svarene deltakerne har gitt. Det at det er såpass mye direkte sitater fra deltakerne viser jeg troverdighet ved at jeg ikke vrir og vender på det de sier. Der jeg har interessante funn har jeg hele tiden vist til direkte sitater. Det gjør at troverdigheten i denne oppgaven i tillegg til at jeg bruker teori for å tolke og forstå sitatene.

3.4.4 Overførbarhet

I kvalitativ forskning er det ofte et lite utvalg som gjør det vanskelig for oss å generalisere resultatene til større folkegrupper. Thagaard (2018, s. 19) viser til at overførbarhet blir brukt i stedet for generalisering i kvalitativ forskning. Overførbarhet i kvalitativ metode blir brukt for å diskutere om funnene er relevante for andre grupper av mennesker eller andre sammenhenger. Hvis forskningen har høy gyldighet og høy troverdighet kan det være med på at forskningen blir mer overførbar i andre grupper og settinger (Thagaard, 2018, s. 193).

Thagaard (2018, s. 195) viser til at deltakerne i forskningen er sentralt for overførbarheten. I mitt prosjekt har jeg to fokusgrupper med 6 spillere fra en breddeklubb og 6 spillere fra en toppklubb. Selv om valg av klubb har stor betydning for hvilke data jeg endte opp med, kan resultatene bli brukt i andre sammenhenger. Det kan kanskje ikke gjøres en total konklusjon over alle ungdom, men det kan gi en liten pekepinn på hvordan staa er i noen klubber og blant dagens unge fotballspillere. Kanskje kan oppgaven min være med på at noen foretar seg en større kvantitativ undersøkelse av unge fotballspillere for å sjekke opp om resultatene vil være like i som i min studie.

3.4.5 Etiske overveielser

De nasjonale forskningsetiske komiteer (NESH) har presisert et sett med etiske retningslinjer som skal følges i all vitenskapelig forskning (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Forskningsetikk består av grunnleggende normer som skal sørge for sannhetsforpliktelse, redelighet og ærlighet, saklighet, klarhet, etterrettelighet og etterprøvbarhet. Disse normene er med å sørge for at forskeren følger de vitenskapelige metodene på en forsvarlig måte (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021, s. 5). Alle som utfører forskning, har et ansvar med å følge forskningsetikken. Det var derfor viktig for min del å sette meg inn i disse etiske retningslinjene for forskning slik at jeg ikke vil opptre i noen gråsoner når det kommer til forskningsetikk.

Det første jeg måtte gjøre før jeg kunne sette i gang med forskningen var å sende inn et meldeskjema til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Her ble det sendt inn søknad med informasjon om masterprosjektet, samt hvilke grupper jeg ville forske på, intervjuguide og samtykkeskjema. Jeg fikk godkjent søknaden 23.09.2022. Dermed kunne jeg starte med å rekruttere deltakere i prosjektet mitt.

Thagaard (2018, s. 22) viser til at det er veldig viktig at forskeren har et etisk ansvar for deltakerne i prosjektet. Blant annet når det kommer til informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser ved å delta i forskningsprosjektet. Jeg brukte et samtykkeskjema som var et standarddokument fra NSD. Da jeg snakket med potensielle deltakere, var det viktig å fortelle hva dette dreide seg om og fortelle om samtykke og konfidensialitet. Etersom deltakerne var over 15 år trengte jeg kun samtykke fra dem og ikke foreldrene deres.

En annen ting som er en viktig del av forskningsetikken er konfidensialitet, og det er forskeren sitt ansvar å holde personlige forhold konfidensielt og fortrolig (Thagaard, 2018, s. 24). Gjennom intervjuer vil jeg få tilgang til mye informasjon og det er derfor viktig at disse blir behandlet og lagret på riktig måte slik at dette ikke kommer på avveie og andre får tak i disse opplysningene om deltakerne (Thagaard, 2021, s. 24). Anonymiteten til deltakerne er sikret ved å ta i bruk andre navn. I tillegg er også klubbene deltakerne tilhører anonyme.

I og med at jeg spør deltakernes moral og hvordan de ville handlet i ulike situasjoner er dette data som kan bli sett på som sensitivt. Det er ikke noen nødvendighet med noen ekstra søknad, men jeg må være klar over at spillerne eksponerer sine verdier. I den grad er det viktig at jeg behandler dataene de gir på riktig måte og forholder meg til de etiske

retningslinjene som er når man behandler sensitive data som angir deltakernes verdier og moral.

Som forsker har jeg vært nøye på at ingen av deltakerne skal føle noe form for ubehag eller at informasjonen de gir kan få noen uheldige konsekvenser for dem selv. I tillegg har jeg prøvd å være profesjonell, åpen, redelig og ikke minst nøyaktig under denne forskningen slik at forskningsretningslinjene blir fulgt i denne masteroppgaven.

4 Resultater, funn og diskusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg vise frem resultater og funn i lys av problemstillingen. Jeg vil se på likheter og forskjeller mellom de to fokusgruppene når det kommer til holdninger til fair play. Resultatene vil bli presentert i form av sitater og sammenlikninger og ulikheter. Etter funnene er presentert vil jeg diskutere dem opp mot tidligere forskning og det teoretiske grunnlaget jeg har med i denne oppgaven. Jeg har en diskusjonsdel etter hvert tema og til slutt en oppsummerende diskusjon.

Ved å ta i bruk tematisk analyse av Braun & Clarke (2021) har jeg kommet frem til fire temaer: «*Det handler om respekt*», «*bedrag*», «*ekstern påvirkning*», og «*taus kommunikasjon*». I etterkant av hvert tema vil det komme en diskusjon knyttet til hvert enkelt av de fire temaene.

Der det er flere sitater etter hverandre i dette kapittelet, er det kronologisk rekkefølge.

4.1 Det handler om respekt

Kodene som har dannet dette temaet er: *respekt for spillere, dommere, spillet og reglene, å takke for kampen, følge reglene og kjeft på dommeren*.

Det kom frem at spillerne mente at respekt var en stor del av det fair play handlet om. Respekt for motspillere, medspillere, dommere og regelverket.

4.1.1 Funn

Respekt er en viktig del av fair play. Dette kommer også fram i det spillerne har sagt i intervjuene. Hos begge fokusgruppene er det tydelig at respekt er noe man skal ha for andre spillere og dommere. Jeg finner ikke noen store forskjeller i svarene de gir. Spillerne fra bredden og toppen deler mye av det samme synet. Vi kan se en liten forskjell på noen områder der respekt står enda høyere hos spillerne i toppklubben enn spillerne i breddeklubben. Særlig når det kommer til det å takke for kampen.

De unge spillerne forteller at det første de tenker på når de hører fair play er respekt for medspillere, motstandere og dommere. Det å respektere og følge reglene blir også nevnt av flere spillere.

Når jeg hører ordet fair play så tenker jeg på å respektere medspillere og motspillere.

Topp 1

Det første jeg tenker på når jeg hører ordet fair play er å vise respekt for medspillere og motspillere. Topp 4

Det første jeg tenker er å respektere motspillere og medspillere, men også respektere reglene som står i... .. reglene. Topp 6

Det første jeg tenker på når jeg hører ordet fair play er regler. Å følge regler liksom.

Topp 2

Det første jeg tenker på når jeg hører fair play, det er å følge reglene å hva dommeren sier. Topp 3

Det første jeg tenker på om fair play er å spille etter reglene da. Topp 5

Over ser vi at det er respekt og det å følge reglene som går igjen hos spillerne fra toppklubben. Spillerne fra breddeklubben har en ganske lik oppfatning når de beskriver det første de tenker på med fair play, nemlig respekt.

Jeg tenker å respektere andre... ja... egentlig det. Bredde 4

Jo, det handler om å Ja, det er ikke så mye annet enn respekt og sånn og ikke være stygg og sånn. Bredde 1

Jeg tenker at det er noe på en måte som blir vektlagt ganske mye i Norges fotballforbund, det er veldig mye fokus på det hele tiden fra tidlig oppvekst at man skal være hyggelig mot hverandre og ta hverandre i hånda og behandle hverandre med respekt. Det er jo... eller det gjelder jo fra tidlig alder og oppover. Bredde 3.

Der spillerne fra toppklubben nevnte både respekt og det å følge reglene, ble det bare snakket om respekt for andre i samtalen med spillerne fra breddeklubben. Selv om spillerne gjennom fokusgruppeintervjuet ikke legger skjul på at de flere ganger er villige til å lure og utnytte dommere og motspillere for å oppnå fordeler, sier de at man skal ha og vise respekt ovenfor de andre.

Da spillerne ble spurt om de takket for kampen etter et surt tap i en ordentlig krigerkamp så vi forskjeller blant de to fokusgruppene. Spillerne fra toppklubben sa at de alltid takket for kampen uansett, mens dette var ikke tilfelle ved breddeklubben der noen av spillerne ikke nødvendigvis takker for kampen.

Majoriteten av spillerne fra toppklubben sier at de hadde takket for kampen etter å ha tapt en jevn kamp mot et lag som sutret mye og spilte til tider stygt. Her er noen sitater for å understreke at de vil takke for kampen uansett resultat.

Jeg mener at man bør fortsatt takke for kampen. For det handler om fair play da og respekt. Topp 1

Jeg takker egentlig for kampen uansett hvordan resultatet går. Jeg takker også dommerne selv om de har dømt helt dritt og sånn. Topp 3

Jeg takker alltid for kampen og tenker at faen i dag var ikke vi gode nok og de var det bedre laget i dag. Vi må vise litt respekt for spillerne, selv om vi kan være sure på hverandre i kampen. Gratulerer med seieren og så kan jeg vær drit sur for at vi tapte og tenke på hva jeg og vi kan gjøre bedre. Topp 6

Ser vi til spillerne fra breddeklubben, er det mer variasjon i svarene. Noen takker alltid for kampen, noen gjør det noen ganger mens Bredde 2 sier ikke at han kan huske å takke for en kamp i det hele tatt.

Jeg tror også det kommer veldig an på motstanderlaget. Er det noen småkommentarer og det er en tøff kamp med mange harde dueller og sånn. så tenker jeg at det er greit. At det er surt, men da tenker jeg at man takker for kampen. Men er det et lag du møter som bare stygge i kjeften og ikke er noe hyggelige da, så tenker jeg kanskje at jeg hadde latt være å takke for kampen. Bredde 3

Jeg kan ikke å huske at jeg har takket for en kamp i år så... hverken når vi har tapt eller vunnet så jeg vet ikke helt. Bredde 2

Når det kommer til kjefting på dommeren underveis i kampene, fremkommer det at dette er noe spillerne ikke synes er greit. Det kan være greit å si fra på en rolig måte eller spørre om hvorfor han gjorde som han gjorde, uten å kjeft på dommeren. Her er de fleste spillerne fra begge fokusgruppene enige i det de sier.

Jeg synes det er greit å si fra til dommeren, men man bør unngå å kjeft for mye på han for da kan du få han mot deg og få rødt kort da. De hjelper jo ingen. Topp 2

Det er lov å si fra, men vi vet jo at dommeren prøver å gjøre sitt beste. Så det å kjeft hjelper ikke. Topp 5

Jeg er ganske enig med topp 5. Man kan heller spørre dommeren hvorfor han dømte det ha gjorde og sånn, men ikke kjeft. Topp 3

Jeg er enig med Topp 5. Jeg synes det blir for dumt å kjeft mye på dommeren. Men man kan gi han en tydelig beskjed. Hvis jeg får en gult kort for takling der det er han andre som skulle fått gult kort, så gir jeg dommeren en klar beskjed om at han må følge med på han andre. Men det blir dumt å stå å skrike på han da. Det synes jeg blir dumt. Topp 6

Jeg mener at det er.... eller jeg har jo fått rødt kort for å kjeft på dommeren da. Så jeg mener jo man bør jo egentlig ikke gjøre det da. Det er greit å kjeft litt, men får du advarsel så bør du nok gi deg. Topp 1

Svarene som går igjen, er at en ikke bør gå over grensa på hva som er for mye å si/kjeft på dommeren. Det er lov å si fra eller spørre, men ikke gjentakende kjefting. Her ser vi det spillerne fra breddeklubben sa.

Det er vel egentlig ikke greit å kjeft på han, men litt tilsnakk burde være greit og dommeren sier jo før kampen mellom kapteinene at han vil ha en god dialog mellom kapteinen og dommeren. Så det han mener med det er kommunikasjonen underveis i kampen. Ikke kjefting og sånn og ikke rope etter dommeren. Bredde 2

Jeg føler også det er forskjell på å kjeft på dommeren og spørre hvorfor han gir det og hvorfor han dømmer sånn og at dommeren kan komme med en bra begrunnelse hvorfor. Bredde 5

Jeg føler hvert fall det jeg har opplevd denne sesongen er at det ikke er så mye kjefting eller drittstenging til dommeren, men det er jo klart at en reagerer hvis man ikke får det straffesparket. Da stiller man seg kritisk til dommeren og spør om hva han gjør da. Bredde 3

Så er det aldri lurt egentlig å si så mye til dommeren uansett. Han kommer jo ikke til å endre på avgjørelsene der og da hvert fall. Når han har blåst, så har han jo blåst liksom, men han kan jo fortsatt gjøre det annerledes i resten av kampen. Bredde 1

Totalt sett når det kommer til respekt så er begge fokusgruppene relativt samstemte. Man skal ha respekt for medspillere, motspillere og dommere. Vi finner en liten forskjell når det kommer til det å vise respekt i form av å takke for kampen etter en tøff og jevn kamp. Samtlige spillere fra toppklubben er klare på at de alltid takker for kampen uansett, mens dette var litt mer varierende hos spillerne fra breddeklubben. Spillerne var samstemte i det med å vise respekt til dommeren. Litt tilsnakk til dommeren kan være innenfor, men ikke noe mer enn det utalte de fleste spillerne.

4.1.2 Diskusjon

Det at spillerne sier respekt er det første de tenker på når de hører begrepet fair play viser til at de har en felles tankegang rundt hva fair play innebærer for dem selv. Det å respektere motstandere, medspillere, dommere og reglene er en viktig del av det fokusgruppene legger vekt på når vi snakket om hva fair play innebærer. Ser vi til FIFA'S definisjon av fair play så støtter denne definisjonen det med respekt.

«Fair play is a fundamental part of the game of football. It represents the positive benefits of playing by the rules, using common sense and respecting fellow players, referees, opponents and fans.» (FIFA.com)

Ser vi til siste del av denne definisjonen så omhandler den respekt av spillere, dommere, motstandere og fans. Dette er i tråd med både det spillerne i breddeklubben og spillerne i toppklubben sa da når de fikk høre begrepet fair play. Ser vi til hva Rawls (1971) skriver at fairness og respekt går ut på, så er det en forpliktelse som forekommer ved at en frivillig tar del i regelstyrte praksiser (Loland, 1989, s. 10). Sansen for fairness ser ut til å være allmenn og dette er en sans folk flest har. Når det kommer til respekt, så har et hvert menneske krav på respekt og hvert menneske må utvise respekt for andre. Skal man forvente at andre følger normer og regler, må en selv sørge for å følge de samme normene og reglene. Hvis ikke blir man en «gratispassasjer» og nyter godt av andres samarbeid om å holde reglene uten at en

gjør det selv. Man utviser respekt ved å ta del i et fellesskap og følge regler og de normene som gjelder. Brudd på disse vil være brudd på respekt.

Norges fotballforbund reklamerer også for at respekt er en stor del av fair play og at fair play handler om respekt for andre (Norges fotballforbund, 2016 b). Ser vi på nettsidene til Norges fotballforbund så finner man overskrifter med respekt og bilder med respekt og det står ofte sammen med fair play. Ser vi til fair play i klubb-kampanjen fra NFF så er overskriften: «*Det handler om respekt, ikke sant?*» (Norges fotballforbund, 2022). Det at spillerne sier at det handler om respekt kan være på bakgrunn av at respekt har et tydelig fokus og er veldig synlig fra NFF sin side. Da tenker jeg ikke nødvendigvis på at spillerne har vært inne på NFF sine nettsider, men at de har sett og plukket opp det med respekt på plakater eller som reklame i forbindelser med fotball og annen sport på tv.

Selv om spillerne selv sier at respekt er en stor del av det de forbinder med fair play, viser de ikke alltid dette på banen. Senere skal vi se at spillerne er villige til å tøyne den moralske strikken og bedra både motstandere og dommere. Spillerne uttaler over at det ikke er greit å kjeft og skrike til dommeren, men senere kommer det frem at de er villige til å lure både dommeren og motspillere for å oppnå fordeler i spillet. Da kan man jo stille seg spørsmålet om hvorvidt respekt kommer inn i bildet og hvor opptatte de egentlig er av det. Det med å lure dommeren kommer vi tilbake til senere i dette kapittelet.

Når det kommer til respekt ovenfor motstandere, ser vi en forskjell mellom de to fokusgruppene når det gjelder å takke for kampen. Spillerne fra toppklubben takker alltid for kampen mens det varierer i større grad hos spillerne fra breddeklubben. Dette kan muligens ha noe om representasjon og prinsipper fra klubben sin side. Kan det å spille for en toppklubb bære med seg et større ansvar enn det å spille for en breddeklubb? Kan dårlig oppførsel få større skade for omdømme i en toppklubb enn i en breddeklubb? Dette er noen mulige teorier som kan være med på at spillerne i toppklubben viser mer respekt for motstandere i form av å alltid takke for kampen. Dette utfordrer funnene til Ødegård (2012) der han viser til at topp vs bredde går den andre veien med tanke på respekt. Han skriver blant annet at på breddenivå virker det å være en større forventning at man representerer klubben på en god måte og at usportslige handlinger blir slått hardere ned på av breddeklubber. I tillegg er også breddeklubbene opptatt av å ha et godt rykte i kretsen.

Butcher & Schneider (1998) sitt uttrykk *Fair play as respect for the game* sier noe om hvor sentral respekt er når det kommer til fair play. De viser til at respekt for sporten vil si at en bøyer seg til de normene og reglene som er tellende og forsøker å realisere det som er idrettens mål. Butcher & Schneiders "*Fair play as respect for the game*" baserer seg på at utøverne selv ønsker å opptre moralsk i konkurransen og på banen, og at ikke egoistiske tanker tar overhånd. Selve fotballspillet skal det vises en form for respekt mot ifølge Butcher & Schneider. Det at spillerne sier at respekt er det første de tenker på når det kommer til fair play er en ting. Ser vi til uttrykket til Butcher & Schneider (1998) så får vi senere se at spillerne opprettholder den formen for respekt. Det viser seg at spillerne blir preget av egoistiske tanker for å vinne til seg fordeler. Dette strider mot idealet til Butcher & Schneider der utøvere driver med idrett på grunn av de positive sidene ved idrettens egenart og ikke av ytre goder. Spørsmålet blir jo om dette idealet er mulig å tilfredsstille med dagens økonomiske summer og makt i toppidretten. Er det i hele tatt mulig å følge dette idealet i toppidretten? Ser vi til ungdomsidretten og breddeidretten kan dette idealet om drive idrett på grunn av idrettens goder og ikke på grunn ytre goder være i større grad lettere å realisere, selv om det ikke tilsier det i denne studien her. Det skal vi få se nærmere på i neste diskusjonsdel.

4.2 Bedrag

Kodene som konstruerte dette temaet er: *skaffe fordeler, påvirke/lure dommeren, dommeren sin oppgave å dømme og utnytte regelverket.*

Spillerne fikk presentert ulike dilemmaer som de skulle sette seg inn i og svare på hva de tror de ville ha tenkt og gjort. Et eksempel på et dilemma er Maradonas «guds hånd». Ville dere jublet og tatt målet eller sagt fra til dommeren at det var hands? Det kommer frem at begge fokusgruppene er villige til å lure dommeren for å oppnå fordeler i kampen, men vi ser at spillerne i breddeklubb er villig til å strekke seg lenger for å vinne kampen med tjuvtriks.

4.2.1 Funn

Det å skaffe seg fordeler med å opptre i eller utenfor gråsonen går igjen hos begge fokusgruppene. Det å handle på kanten eller rett og slett bedra dommeren og motstanderne for

å vinne kampen er noe spillerne sier de ville ha gjort. Dette er felles for begge gruppene. Der spillerne fra breddeklubben skiller seg litt fra spillerne fra toppklubben er når det kommer til filming. Spillerne fra breddeklubben har litt lettere for å filme for å enten skaffe seg et straffespark eller for å få en motstander utvist. Selv om det er flere spillere i toppklubben som sier at de også ville filmet, finner vi det i litt større grad hos spillerne fra breddeklubben.

Det å kunne påvirke dommeren og prøve å få dommeren til å dømme deres vei er noe de fleste spillerne gir uttrykk for at er en del av spillet. Spillerne viser til at de er villig til å gjøre mye for å oppnå fordeler som øker sjansen til å vinne. Det er variasjoner i svarene til spillerne når det kommer til hvem sitt ansvar det er at reglene blir fulgt. Noen mener det er dommerne sitt ansvar, mens andre mener at det er et felles ansvar med spillerne og dommerne. I begge fokusgruppene var det ulike meninger. Der noen mente at dommerne skulle dømme det han ser og det han ikke så var på en måte lov, mente andre at spillerne at dette var en felles oppgave mellom dommere og spillere.

Jeg tenker at det er dommeren som skal passe på at reglene blir fulgt og sånn. For begge lag vil jo bryte noen regler for å vinne. Topp 3

Der Topp 3 og Topp 4 mener at det er dommeren sitt ansvar at reglene ble fulgt, heller Topp 6 og Topp 1 mot at spillerne også har et visst ansvar for at reglene følges.

Det kan jo bli et kaos for dommeren hvis vi er helt urimelige da. Det er jo regler, så da må vi jo følge de. Så må dommeren som har litt mer makt enn oss andre ta litt mer ansvar, men alle må respektere reglene. Topp 6

Jeg mener også spilleren på banen er nødt til å følge regler. Topp 1

Spillerne i den andre fokusgruppen er også splittet når det kommer til om det er dommeren eller spillerne sitt ansvar at reglene følges. Bredde 5 og Bredde 4 legger det største ansvaret på spillerne mens Bredde 3 tenker at alt dommeren ikke ser er lov.

Jeg.... Det er jo først og fremst spillernes ansvar, men det blir jo ofte sånn at hvis ikke dommeren er streng nok til å ta situasjoner som er gule kort og frispark så blir det ofte en kamp som blir styggere fordi folk tenker at det ikke blir frispark av å «trøkke» til hardere. Bredde 5

Ehh, altså litt enig med Bredde 5. Det er jo først og fremst spillernes ansvar, men hvis dommeren ikke setter standarden med en gang så blir det fort litt juks og stygge taklinger. Bredde 4.

De sier at spillerne har ansvar for at også dommeren er med på å legge lista i kampen. Bredde 3 er mer kynisk i svaret og viser til at han vil utnytte det dommeren ikke ser til sin fordel.

Jeg har kanskje litt annen filosofi og jeg tenker jo at alt dommeren ikke ser er lov. Da tenker jeg at nødvendigvis ikke det å feie ned noen når dommeren ikke ser, men kanskje litt «kacking» i beina og litt «draing» i drakta for å kanskje komme inn i hodet på motstanderen, og sette han ut litt tenker jeg er innafor. Bredde 3

I svarene over ser vi at det varierer i svarene om hvem sin oppgave det er å følge reglene. Når spillerne blir gitt dilemmaer eller eksempler på hendelser så handler det mye om det å utnytte det dommeren ikke ser til eget lags fordel. De unge spillerne ble presentert for Maradonas «guds hånd». Der Maradona hoppet opp og slo ballen i mål med hånda og sendte Argentina videre til semifinalen på bekostning av England i 1986. Alle spillerne visste godt hvilken hendelse det var snakk om og alle hadde sett situasjonen. Dilemmaet spillerne ble presentert var at de hadde scoret på med å slå ballen i mål da det sto 0-0 på overtid i en veldig viktig kamp, liknende det Maradona gjorde. Ville de jublet og latet som ingenting eller ville de markert at det var hands? Alle spillerne bortsett fra Bredde 3 sier klart og tydelig at de ville tatt målet, jublet og vunnet kampen. Bredde 3 skiller seg fra resten og svarer dette:

Jeg er jo på en måte... jeg er en ganske rettferdig type så jeg tror jeg ikke hadde prøvd å gått for å score med henda da. Så det kunne aldri falt meg inn å score et sånt type mål. Bredde 3

Ser vi til de resterende spillerne så er det noen som gir uttrykk for at de kanskje ikke ville gjort det i første omgang, men om de hadde gjort det ville de ikke sagt fra, men heller tatt målet. Flertallet gir et kort og presist svar på at de hadde jublet og tatt målet som sørger for å vinne kampen.

Jeg tror heller ikke jeg hadde prøvd å score med hånda, men om den hadde truffet hånda mi og den hadde gått inn i mål i en 0-0 situasjon, og vi kan vinne kretsmesterskapet på grunn av det så hadde jeg selvfølgelig jublet og feiret for det ja. Bredde 4

Hvis dommeren ikke hadde tatt det, så er det jo sånn som Bredde 4 sa at det er litt egoistisk, og alle er jo litt egoistiske innimellom. Jeg hadde jo tatt det målet. Bredde 2

Hadde vi scoret det målet og det hadde gått i fordel oss, og dommeren ikke hadde sett det hadde jeg selvfølgelig ikke sagt ifra. Bredde 6

Svarene som kom fra spillerne fra toppklubben, var korte og presise uten noen form for omtanke eller begrunnelse.

Jeg hadde jubla da. Topp 1

De andre henger seg på Topp 1 og gir like kort og presist svar om at de ville jublet. Det er kun Topp 6 som bruker litt tid til refleksjon og sier at han ville sittet igjen med en dårlig følelse etter kampen.

Jeg hadde også jublet og blitt veldig glad, men jeg tro jeg hadde sittet igjen med en følelse som liksom... det føles kanskje ikke helt riktig da. Topp 6

En annen case spillerne ble stilt overfor var om de rakk opp hånda for å prøve å få et innkast eller en corner når de visste at de selv var nær ballen sist. De aller fleste spillerne mente at det var en del av spillet og prøve å lure dommeren og få jukset til seg et innkast eller en corner. Her finner vi ikke noen store forskjeller mellom de to fokusgruppene. De aller fleste sier at de rekker opp hånda og prøver å påvirke og lure dommeren. Dette var svarene som kom fra spillerne fra breddeklubben, de 3 andre var også enige i det de svarte om at det å rekke opp hånda er noe man gjør og at det er en del av gamet og at de ikke ser på det som juks.

Jeg har gjort det ganske mye. Så hvis det er en uklar situasjon og dommeren ikke helt ser det så rekker jeg som oftest opp hånda og prøver å få det innkastet eller corneren.
Bredde 4

Ja, uansett hva situasjonen er, om det er straffe eller frispark. Så hvis jeg legger meg ned eller så vidt er borti så roper jeg på straffe eller frispark eller noe sånt. Hvis jeg klipper ned en spiller så sier jeg jo at det ikke er noe. Bredde 1

Jeg føler ikke at man prøver å lure dommeren, men man ser jo i proff fotballen også. Alle vil jo ha det innkastet uansett. Uansett hvem som er nær ballen sist så føler jeg at begge lag rekker opp hånda hvis man er nærme situasjonen. Bredde 5

Det samme gjelder i den andre fokusgruppen. Her finner vi store likheter i svarene mellom de to fokusgruppene. De utgir at det er en selvfølge at man gjør slikt og det er en del av spillet. Dette var noe de gjorde uten å tenke over det. De sa at det nærmest var som en refleks at man rakk opp hånda for å få innkastet.

Det er en del av «gamet» vil jeg si. Topp 1

Jeg hadde nok rukket opp hånda, fordi det handler jo om å påvirke dommeren siden det er han som bestemmer. Topp 3

Det å lure dommeren for å oppnå fordeler til laget sitt er noe begge fokusgruppene uttrykker at de gjør ofte i kamp. Det som derimot er et interessant funn, er å se hvor mye de prøver å påvirke dommeren og hvordan de ser på dette som en del av spillet og at det er på en måte slik man gjør uten å tenke noe mer over det. Der stort sett alle spillerne var samstemte om at de prøvde å lure dommeren med enkelte ting for å oppnå fordeler, finner vi en større forskjell mellom fokusgruppene når det er snakk om filming.

Vi finner en forskjell i de to fokusgruppene når de snakker om filming og blir tilgitt dilemmaer om filming for å skaffe laget store fordeler. I svarene de gir kommer det frem at filming er mer akseptert i den gruppen av spillere fra breddeklubben. Samtlige spillere som tilhører bredden, svarer samstemt at filming er noe de kan gjøre for å vinne en jevn kamp og bikke den i deres favør. Alle nikker og sier at de selv kunne filmet på overtid av en kamp som stod 0-0 for å få et feilgitt straffespark og ved den anledning vinne kampen på urettferdig hvis. Bredde 1 smiler litt mens han sier at han gjort et forsøk på å filme mange ganger, uten å ha fått tildelt så altfor mange straffer.

Ehhh. Jeg har gjort det flere ganger selv faktisk, men jeg har ikke fått så mange straffer da. Men, ehhh. Jeg selv prøver å gjøre det meste for å vinne uten å være for stygg. Selv om filming kanskje er litt stygt. Hvis jeg hadde vært i en sånn situasjon så hadde jeg filmet for å få straffe for å vinne. Bredde 1

Ser vi til den andre fokusgruppen når det gjelder det å prøve å filme til seg straffespark så er svarene her ikke like direkte som det hos de andre. Noen sier at de kunne ha filmet for å prøve å få tildelt et straffespark. Topp 1 sier kort og presist at han hadde filmet, mens Topp 2 er usikker i om han ville filmet på overtid i en viktig kamp. Topp 6 sier også at han ville filmet for å vinne kampen.

Jeg hadde tatt den filminga. Topp 1

Jeg kan si at jeg ville tatt den, når jeg er inne i kampen så ville jeg nok tatt seieren.
Topp 6

Topp 5 og Topp 3 mener at de ikke ville filmet for å oppnå en fordel på slutten av kampen. Her skiller de to seg ut fra de andre. Topp 5 er helt bestemt mens Topp 3 sier at han kunne overdrevet litt, men sier at han ikke ville ha filmet.

Jeg hadde aldri gjort det. Det og filmet. Topp 5

Jeg tenker at man bør ikke filme, men det er lov til å overdrive. Topp 3

Spillerne fra begge grupper sier at det å oppsøke kontakt og falle når det er kontakt mellom spilleren og kaster seg i bakken selv om man fint kunne stått på beina ikke er å filme. De ser på det som en taktisk ting med å oppsøke kontakt og legger det på forsvareren sin skyld hvis det er en liten kontakt og angreps spilleren legger seg ned i bakken og roper på straffe.

Jeg føler det at kanskje litt dumt av forsvareren da. Å sette ut foten inne straffefeltet. Hvis du ikke har helt kontroll, hvis det er en kjapp fyr så kan det fort bli straffe hvis man strekker ut foten. Det er litt på forsvarsspilleren sin kappe. Bredde 2

Jeg tenker at det nesten er mer taktisk smart enn å jukse på en måte, eller filme. Bredde 1

Majoriteten av spillerne i toppklubben ga liknende svar som Bredde 1 og Bredde 2 på dette. De resterende spillerne viser ikke tegn til noen motsigelse da majoriteten av spillerne svarte dette.

I samtalen der vi snakket om noe som skjer ofte i fotballverden, der spillere går helt inntil hverandre med panne mot panne eller at den ene legger hånden på kinnet til den andre. Spillerne ble spurt om de hadde holdt seg på beina eller lagt seg i bakken og overspilt for at motstanderen skulle få det røde kortet og bli utvist. Det var ikke snakk om noen «skalling» men et lite puff med pannen eller en liten fik med hånda som ikke gjorde vondt eller fikk de i ubalanse. Vi finner en forskjell mellom de to fokusgruppene her. Der spillerne i breddeklubben er splittet er spillerne fra toppklubben samstemt i at en skal holde seg på beina og ikke overspille i slike situasjoner. Tre av spillerne fra breddeklubben ville ha falt for å prøve å få motspillerne utvist og dermed øke sjansen for seier i kampen.

Det kan jo hjelpe oss til å vinne da. Jeg kunne sikkert ha gjort det ja. Bredde 1

Jeg hadde overspilt hvis jeg hadde fått en sånn for at han skulle fått rødt. Selv om det ikke er hardt så skal man ikke gjøre sånn. Bredde 5

Jeg tenker jo at på at det er regler om at all vold er uaktuelt i fotball så hvis det hadde vært sånn at jeg hadde fått et slag i trynet eller noe. Selv om det ikke er noe hardt og jeg ikke hadde trengt å falle og sånn så hadde jeg nok overspilt for å få dommeren til å vise han ut. Bredde 6

Bredde 3 og Bredde 4 sier at de ville stått på beina. Bredde 4 og Bredde 3 synes det er flaut og har noe med verdigheten å gjøre.

Ehhh. Når jeg ser sånt så blir jeg egentlig bare mest irritert. Syntes det er flaut. Å late som man har blitt nikkert eller slått hvis man egentlig ikke har blitt det. Så jeg liker det ikke. Bredde 3

Det går litt på verdigheten din. Det er på en måte ikke greit, så jeg hadde nok..... hvert fall holdt meg til ansiktet og ropt på dommeren. Fordi da har det gått over til nesten vold og det er jo ikke en del av spillet. Bredde 4

Der tre av spillerne fra breddeklubben ville kastet seg i bakken ville ingen av spillerne fra toppklubben ha kastet seg i bakken og overspilt. Topp 6 viser til hvilket image fotballspillere har i dag og at det ser dumt ut at voksne menn ligger og ruller på bakken. Han sier at det ville vært kult hvis fotball blir sett på som en fysisk tøff sport slik det burde være.

Det er jo kult om fotball blir.... Det burde jo være litt sånn fysisk sport da. At det skal være lov til litt kontakt. Ikke brytekamper og sånn, men litt harde dueller og sånn, men når folk legger seg ned og begynner å skrike etter bare en liten touch ser det så teit ut. Det ser jo så teit ut på video. Du ser jo i Premier League at voksne menn ligger å skrike på bakken og prøver å få rødt kort på andre spillere. Det blir så dumt. Topp 6

Topp 1, Topp 2 og Topp 3 sier bare kort at de ville ha stått på bena.

Da hadde jeg stått på bena. Topp 3

Jeg hadde også så klart stått på beina. Topp 2

Jeg hadde bare ropt på dommeren. Topp 1

I de tre ulike formene som går under filming som er oppsummert over, filme til seg straffespark, oppsøke kontakt og overspille, og legge seg ned i bakken etter knuffing ser vi forskjell mellom fokusgruppene. Ved å filme til seg straffespark ser vi en liten markant forskjell mellom fokusgruppene der bredde spillerne sier at det er mest akseptabelt og at de kunne foretatt seg det. Der samtlige bredde spillere sier de ville prøvd å filme seg til et straffespark er toppspillerne mer delt i gruppen. Denne gruppen er splittet i to, der noen sier de ville filmet og andre ikke.

Når det kommer til det å oppsøke kontakt eller falle hvis det er kontakt med forsvarer selv om man kunne stått på bena, er gruppene samstemt rundt at det er taktisk smart og ikke det samme som filming. Vi ser også en forskjell når det kommer til å filme etter knuffing. Der bredde spillerne er splittet om å holde seg på bena eller kaste seg når det er litt knuffing mellom to spillere, sier alle spillerne fra toppklubben at de ville holdt seg på bena. Så totalt sett viser de unge spillerne fra breddeklubben at det ville ha filmet oftere enn den andre gruppen selv om vi finner spillere som kunne filmet til seg straffe i toppklubben også.

Under begge fokusgruppeintervjuene snakket vi om profesjonelle feil. Samtlige spillere bortsett fra Topp 3 mener det er helt greit å dra ned en spiller eller holde i drakta for at en kontrung til motstanderlaget skal bli stoppet. De ser på det som en del av spillet selv om det som regel straffes med gult kort. Vi finner ikke noen stor forskjell mellom bredde spillerne og toppspillerne under dette temaet. Det er kun Topp 3 som sier noe om at dette er usportslig og at man ikke burde stoppe kontrunger med å rive i drakt eller liknende. Funnet er jo at profesjonelle feil er veldig akseptert og en ting man gjør med selvfølge for å vinne fotballkamper.

Jeg tenker at det er at når det har et eget begrep så er det en del av å spille og at det er innafor. Jeg tenker at det går mer under taktikk. Man gjør det bevisst for å stoppe en kontrung og det er lurt. Bredde 1

Jeg tenker også at det er innafor. Det er jo litt som Bredde 1 sier, at det er taktisk smart. Bredde 4

Ja, men når man er på banen tror jeg ikke man tenker like mye på tilskuerne og mer på at man trenger å vinne denne kampen. Hvis det fører til stor målsjanse eller en 4 vs 3 eller 4 vs 2 situasjon tror jeg de fleste ville tatt det gule kortet. Bredde 5

Jeg tenker at dette også at hvis vi ser på et spekter innenfor fair play da. Hvis du grisetakler en bakfra er det jo helt klart et brudd og det med fair play, men hvis jeg drar litt i skjorta bare for å lage ett frispark for å få laget på riktig side så tenker jeg at det er innafor da. Bredde 3

Ser vi på hva blant annet Bredde 1, Bredde 4, Bredde 5 og Bredde 3 sier i intervjuet så ser de på det å rive ned en spiller for å stoppe en kontrung som taktisk smart og at det er en del av spillet. Det er slikt som er en del av det å vinne kamper og de ser ikke på dette som usportslig i det hele tatt og synes regelen fungerer som den er med frispark og gult kort.

Blant spillerne i den andre fokusgruppen svarer de ganske likt. Bortsett fra Topp 3 som sier det er usportslig, er det de samme svarene som går igjen. At det å stoppe en kontring er å være smart og at man ikke gjør noe ulovlig.

Jeg sier at det er rettfærdig. Det går jo utover begge lag. Topp 4

Jeg hadde gjort det for laget. Hvis han kommer alene mot keeper. Vi leder 1-0 og han kommer alene mot keeperen vår. Da vill jeg sakse han bak ifra og ta det røde kortet hvis det var i 90. minutt. Det står jo i regelbok at hvis det er en stygg takling så er det rødt kort. Så jeg følger jo regelboka. Tar en stygg takling og får et rødt kort. Jeg gjør jo ikke noe ulovlig. Topp 6

Ja, det er lov det. Jeg vil si at man er en lagspiller for man gjør det for å hjelpe laget. Topp 2

Ja, man er en lagspiller hvis man gjør det. Topp 1

Topp 6 nevner att laget hans noen ganger har fått beskjed i pausen eller før kamp at hvis de må ta et gult kort for å stoppe en kontring så er det helt innafor. Som nevnt over så sier Topp 2 og Topp 1 at man er en lagspiller hvis man stopper en kontring hos motstanderlaget og tar det gule kortet. Videre ble spillerne spurt om de hadde fått noen kommentarer fra de andre på eller rundt laget der og da eller etter kampen angående slike situasjoner.

Jeg vil tro at de hadde rosa meg. Bra at du gjør det for laget og sånt. Topp 1

Jeg tenker det burde være en moral i laget. At vi står sammen. Alle på laget burde gjort det egentlig. At alle støtter den som gjorde det og at den som gjorde det tenkte på laget når han gjorde det. Topp 6

Jeg tror han hadde fått skryt hvis vi hadde vunnet kampen. Bredde 5

Bredde 2, Bredde 1, Bredde 3 og Bredde 4 ler og sier at de er enig i det Bredde 5 sa om at den spilleren som hadde tatt og stoppet en kontring med vilje hadde fått skryt etter kampen. Spillerne ser på det å gjøre profesjonelle feil som det ligger i navnet, profesjonell. Det er en del av å vinne kamper og ikke noe urettferdig å foreta seg slike profesjonelle feil. Det vil også føre til skryt og en klapp på skuldra i etterkant, og en får stempel som en god lagspiller.

I fokusgruppeintervjuene ble spillerne presentert forskjellige dilemmaer der det å vinne kampen kanskje ikke ga den letteste veien videre i en turnering, at begge lag gikk videre med uavgjort eller om «hat-laget» rykket ned fra serien hvis de tapte kampen mot et annet lag som

kjempet for nedrykk. Begge gruppene er noenlunde enige med at når man er på banene så skal man prøve å gjøre sitt beste. Noen spillere fra breddeklubben skiller seg ut fra resten med at de noen ganger kanskje ikke hadde full innsats for å vinne kampen fordi det ville gitt dem en fordel i en senere anledning. Spillerne ble presentert et dilemma der de var med i en turnering og skulle spille den siste kampen i gruppespillet. Begge lagene ville gå videre om resultatet ble uavgjort. Der samtlige spillerne fra toppklubben var klare på at de alltid skal gjøre sitt beste når de er på banen, var det tre spillere hos den andre gruppa som ville ha safet inn et uavgjortresultat.

Hadde jeg sett det så hadde jeg villet at laget vårt ikke skulle ta noen risk og heller latt de ha ballen bare for å komme videre selv og sikre uavgjort. Bredde 1.

Bredde 3 henger seg på bredde 1 og sier at det ikke er vits å ta noen risk og at man heller kan hvile seg videre.

Jeg er litt enig med Bredde 1. Jeg er en lat type så jeg hadde tenkt det samme. Så tenker jeg at det er en risikofaktor å bruke mye krefter til å prøve å vinne ballen og score mål. Da tenker jeg at det er bedre på hvile beina og bare sikre inn et trygt resultat som funker uansett istedenfor å risikere å få en baklengs. Ehhhh. Fotball er jo et veldig taktisk spill som handler mye om taktikk også tenker jeg at de laga har på en måte kommet i den situasjonen helt selv, at de ligger på bunn. Så det er på en måte ikke noe vi kan styre med. Bredde 3

Bredde 2 sier at i fotball tenker man på hva som er best i seg selv og er også enig at det er greit å ikke prøve å vinne kampen.

Når man spiller kamper så prøver man å tenke mest på seg selv, så det med å dra i land en uavgjort er kanskje ikke for at det skal være bra for begge laga, men kanskje best for seg selv. Så det er nesten bare tilfeldig at det er bra for det andre laget også hvis de bare kan holde ballen. Bredde 2

Gjennom en kort oppsummering av dette temaet viser det seg at spillerne fra begge fokusgruppene uttrykker at det er innafør å prøve å lure dommeren under kampen for å skaffe seg selv fordeler. De sier at det er en del av spillet og at det er dommeren som har ansvaret for å dømme riktig. Når det kommer til filming, finner vi en forskjell mellom de to fokusgruppene. Spillerne fra breddeklubben sier samstemt at de ville filmet på overtid for å få en straffe til å vinne kampen ved hjelp av filmingen. Her er spillerne fra toppklubben splittet.

Noen var usikre mens noen sa at de aldri ville ha filmet selv om det ville gi de seieren. Det å gjøre profesjonelle feil var noe som de så på som en del av spillet. Alle spillerne bortsett fra Topp 3 ville ha revet ned en spiller for å stoppe en kontring og hindre motstanderlaget i å få en potensiell sjanse. Der alle spillerne fra toppklubben ville gi alt hver kamp uansett, sier halvparten av spillerne fra breddeklubben at de kunne tenkt seg den sikreste eller den enkleste veien videre og dermed ikke gjort alt de kunne for å vinne den siste kampen.

4.2.2 Diskusjon

I forskningen min kommer det tydelig frem at spillerne er ute etter å skaffe seg fordeler til å vinne kampen. Det å tøyne strikken og gå over streken for hva som er forenlig med idrettens verdier, kan vise til en kynisk side av idretten der det meste handler om å skaffe seg fordeler for å øke sin egen vinningsjans (Loland, 2015a, s. 333). Nettopp denne kyniske siden av det opplever jeg at spillerne også uttrykker i intervjuene. Det at spillerne sier at det å lure dommeren er en del av spillet, strider jo mot mye av det idretten står for. For eksempel har det å rekke opp hånda og rope på et innkast, selv om man vet at man var sist nær ballen har nærmest blitt en automatikk.

Funnene i dette studiet støtter veldig mye av det Breivik & Ødegård (2015, s. 349) viser til når de skriver at fotballspillere i dag er i økende grad preget av egoistiske motiver og kynisme på banen, der sulten på å vinne er viktigere enn fair play og sportsmanship. I studien til Mitic et.al (2020) "*Whether to Win All Coast*" sier ca 25% at det er greit å gjøre små regelbrudd så lenge ikke dommeren ser det og samme prosenten sier at de vil vinne til enhver pris selv om det går utover idrettens verdier. Selv om denne studien ikke bare omfatter fotball, men også andre idretter er det interessant å se at deltakerne i min studie er mer villige til å begå regelbrudd og utnytte kyniske triks for å vinne, enn det som ble gjort i studien til Mitic et al. (2020). For å kunne forklare en mulig årsak til dette må vi gå tilbake å se på etos og hvordan dette kan variere fra klubber, ligaer og land. Idrettens etos er den felles forståelsen av normer og spilleregler som ligger hos spillerne (Loland, 2015a, s. 335). Det jeg vil få frem med dette er at den felles forståelsen av regler og normer kan være en annen som utøverne i studien til Mitic et al. (2020) innehar.

I studien til Ødegård (2012) viser han til at det å påvirke og lure dommerne er noe både toppspillerne og bredde-spillerne gjør med største selvfølge. Spillerne og trenerne sier det nærmest er en plikt å prøve å påvirke dommeren. Dette samsvarer med de unge spillerne i begge fokusgruppene i min studie. Det kan trekkes klare likheter mellom disse to studiene når det kommer til å lure og påvirke dommeren med største selvfølgelighet. Her er spillerne som spiller i breddeklubben og spillerne i toppklubben samkjørte i svarene.

Loland (2015b s 84) viser til den formelle fair play normen som går ut på å følge reglene og at hvis man sier ja til å delta i kamp eller konkurranse sier man ja til å følge bestemte normer og regler. Spillerne er delte i svaret angående hvem sin oppgave det er at reglene i kamp blir fullt. Noen spillere sier det er dommerens oppgave, mens andre spillere mener det er spillernes oppgave. Noen sier også at det er både dommeren og spilleren sin oppgave. Den formelle fair play normen sier jo at man skal følge reglene. Ved at noen spillere sier at det er kun dommeren sin oppgave at reglene blir fulgt, opplever jeg at de ikke etterstreber å følge den formelle fair play normen i utgangspunktet. Dette ved at de ikke tar del i et felles ansvar med at reglene opprettholdes.

Som nevnt tidligere kommer det frem at spilleren i stor grad prøver å påvirke og lure dommeren for å oppnå fordeler. Dommeren gjør jo sitt beste for at kampen skal gå rettferdig for seg, men samtidig er det menneskelig å gjøre feil og en dommer kan jo ikke få med seg absolutt alt som foregår på en bane. Ødegård (2012, s 61) stiller spørsmålsteget knyttet til om spillerne er mer ansvarlige uten dommer til stede. En observasjon han gjorde var at de gangene det ble spilt uten dommer, grunnet forsinkelse eller misforståelse, var det aldri noen amper stemning eller fokus på dommeravgjørelser. Kampene uten dommer gikk faktisk mer ærlige for seg. Hvis det ikke er en dommer på banen, øker det kanskje ansvarligheten til hver enkelt spiller? En føler kanskje ikke noen moralske tanker og forpliktelser ovenfor det andre laget hvis det er en dommer til stede som tar avgjørelsene og dømmer? Kanskje disse moralske handlingene kommer mer til syne hvis det ikke er en dommer til stede og spillerne må dømme selv? McIntosh (1980, s.139) viser til at idrettens moralske verdier best ivaretas når der ikke reglene blir håndhevet av et ytre kontrollorgan. *“Where there is no referee, no umpire, no judge, there has to be mutual consent to the terms of competition and to norms of behavior”* (McIntosh, 1980, s. 139).

Det vil være veldig vanskelig så se for seg fotball uten dommere i fremtiden. Med så mye som står på spill i dagens toppfotball når det kommer til penger og makt, ville nok ikke det gått uten flere dommere som sørger for en rettferdig kamp. Men man kan jo stille seg spørsmålet

om hvordan det hadde sett ut dersom man gjorde et forsøk på å spille uten dommere i de laveste divisjonene og i ungdomsfotballen, der det ikke er store økonomiske penger å hente. Det kunne vært interessant å sett det bli gjort et forsøk på det, og så om det vil være noen forskjell den ene eller andre veien.

Man kan noen ganger stille seg spørsmålet om det er fotballferdighetene eller viljen til å trække over streken som avgjør resultatet i en fotballkamp. Spillerne hos begge fokusgruppene uttalte at de ville jublet hvis de hadde scoret et liknende mål som Maradonas «guds hånd». Viljen til å vinne setter helt klart evnen til å handle moralsk i enkelte sammenhenger på prøve. Deltakerne i denne forskningen er 15 og 16 år og viser allerede stor grad av kynisme og holdninger som strider med idrettens verdier. Ntoumanis et. Al (2007) viser til at ungdommer i alderen 14-16 år har større aksept for juks i idretten enn ungdommer fra 11-13 år. Kan det være slik at moralen til fotballspillere svekkes eller at viljen til å vinne på bekostning av fair play blir større og større jo eldre man blir? I studien til Nilsson (1993) viser han til at kynismen og amoralske handlinger økte jo eldre spillerne var. De yngste lagene var 12 og det var lag opp til senior og totalt 200 spillere med i den forskningen. Han viste til en signifikant forskjell i oppførselen jo eldre spillerne ble. Så det at spillere allerede fra ung alder setter fair play på prøve støttes av tidligere forskning slik min studie også viser.

Sammenlikner jeg de unge spillerne i denne studien med utvalget med voksne spillere i studien til Ødegård (2012) som hadde en liknende studie med voksne toppspillere og breddepillere så ser vi at kynismen og til de voksne toppspillerne er sterkere enn det spillerne hos toppklubben i mitt prosjekt innehar. De voksne toppspillerne preges av enda mer moralske handlinger som strider mot idrettens verdier, enn det de unge spillerne i toppklubben forteller om. Ser vi til breddepillerne i begge disse prosjektene så finner vi ikke noen stor grad økning i kynisme. Snarere tvert imot. De unge spillerne i breddklubben forteller om valg som viser til større grad av motstrider til idrettens verdier og fair play enn de voksne breddepillerne hos Ødegård (2012). Så det at kynismen og amoralske handlinger i fotball øker med årene er ikke nødvendigvis helt sant hvis vi sammenligner denne studien og studien til Ødegård (2012).

Breivik & Ødegård (2015, s.34) skriver at fotballspillere i dag er i økende grad preget av egoistiske motiver og kynisme på banen. Sulten på å vinne overgår fair play og sportsmanship som har hatt lange tradisjoner innenfor fotballen. En stor grunn til at fair play og moralske holdninger innenfor fotball har blitt utfordret er den økende profesjonaliseringen, media og penger. Dette kan være en av årsakene der de voksne i toppfotballen i studien til Ødegård

(2012) blir preget i enda større grad av amoralske handlinger enn ungdommen i toppklubben i denne studien. I sammenlikningen mellom breddespillerne kan det være at spillerne blir eldre og mer reflekterte og bevisste på sine handlinger og deretter handler litt mer moralsk.

Der spillerne fra begge fokusgrupper har uttalt at de er villige til å strekke seg langt for å oppnå fordeler, finner vi den største forskjellen mellom gruppene da det er snakk om filming. Det er større aksept for filming hos breddespillerne enn i den andre fokusgruppen. Forskjellen mellom de to fokusgruppene kan være som følge av kulturen i klubben, i laget og også trenere for lagene kan spille en delaktig rolle. I noen klubber vil man ikke ha filming i det hele tatt mens i andre klubber kan trenere syns det er helt greit at spillerne filmer for å vinne kamper.

En ting funnene viser er at spillerne nærmest sier at enkelte regelbrudd, strekke opp hånda når det ikke er deres ball og profesjonelle feil er en del av spillet fotball. Dette er nærmest innplantet i selve spillet og gjøres med største selvfølgelighet. For å kunne forklare det at spillerne ser på dette som en del av spillet må vi se på fotballens etos. Idretten blir definert av den felles forståelsen av reglene som vi kaller for idrettens etos (Loland, 2005, s. 60). Det å rive ned en spiller for å stoppe en kontring og motta det gule kortet i straff, sier spillerne i begge fokusgrupper at det er en del av spillet og blir derfor ikke sett på som noe umoralsk. Slike tilfeller ser vi i stort sett hver kamp og dette har nærmest blitt akseptert og tildelt som en viktig ting å gjøre for å vinne kamper i fotballen. Der alle spillerne sier at dette er en del av spillet, fører jo dette til mange uteblitte sjanser og mål. Profesjonelle feil har altså blitt en del av fotballens etos. Så kan man jo spørre seg om det er slik det bare er, eller kan man endre på regelverket slik at det ikke skal være en fordel å dra ned motstandere for å stoppe en overgang. Kan rødt kort eller en form for liknende straffespark være passende straff for å få bukt med slike handlinger? Dette ville gjort at det ble flere mål og sjanser i en kamp ved å gi strengere straff for kynisk spill.

4.3 Ekstern Påvirkning

Kodene som konstruerte dette temaet var *påvirkning av de proffe, følger etter forbilder, utvikling og påvirkning av de andre på laget.*

Spillerne fortalte om hvem og hva som påvirket de med tanke på egne holdninger til fair play. De forklarer at de ser hva de største stjernene gjør og at det er lett å følge de profesjonelle i måten de oppfører seg på. Påvirkning fra spillegruppen er også noe som ble snakket om i intervjuene.

4.3.1 Funn

Spillerne forteller om hvordan holdningene kan bli påvirket og hva som påvirker hva en tenker og handler når det kommer til fair play. Begge gruppene svarer relativt likt på at de proffe påvirker dem selv og andre. En ulikhet vi finner mellom gruppene er at spillerne i breddeklubben sier de blir mindre påvirket angående holdninger av medspillere og trenere enn det spillerne fra toppklubben gjør. I tillegg var utvikling noe som ble nevnt ved flere anledninger av spillerne i toppklubben. At de er ute etter å gjøre sitt beste for å få maksimal utvikling, og dermed handle mer fair enn den andre gruppen ved noen anledninger. Blant annet det å ikke gå for seier i hver kamp var det noen skilnader i svarene fra de to gruppene.

I fokusgruppeintervjuet har jeg ikke gått inn på hva treneren sier og mener angående fair play, ettersom det hadde krevd et større omfang av samtykke. Jeg har dermed ikke spurt noe om hva treneren sier, men noen av spillerne tok opp dette selv i samtalen.

Spillerne sier at de proffene er med å påvirke deres holdninger. Spillerne sier at de ser mye fotball og sier at de ser mange av de proffe ikke opptre etter fair play. De sier at det gjør at de selv også har lettere for å handle i gråsoner i og med at proffene gjør det. Neymar er et eksempel som blir brukt. De sier at spillere ser Neymar filme, og dermed at det er lettere/kulere å filme for spillere på deres egen alder og barn som er yngre enn dem selv. Spillerne forteller at de ser mye fotball fra de store ligaene og med dagens sosiale medier får jo man med seg alt som skjer. Spillerne fra begge fokusgruppene er enige om at man blir påvirket av de proffe. De andre spillere var enige i Bredde 6 i det han svarte og nikket eller svarte noe liknende.

Ja, det er jeg helt sikker på. For eksempel det vi snakket om i stad om «diving» og sånn da. Det er liksom der du har sett på de store stjernene. Som Neymar og sånn som har kastet seg rundt på banen og drevet med skuespill og sånn da, så har man tenkt at

det er kult, kanskje ikke så gamle som vi er nå, men hvert fall når vi var mindre.

Bredde 6

Filming, drøying og det å gå unødvendig hardt/stygt inn i taklinger er noe de uttrykker at de ser proffene gjør og at det kan påvirke dem og andre. Særlig de yngre. Samtlige spillere fra toppklubben mener at de proffe bør ta mye mer ansvar når det kommer til det å være forbilder enn det mange av dem gjør.

Jeg tenker at de proffe er jo forbilde til mange. Det de gjør påvirker eh... påvirker betraktelig. Topp 3

Jeg er enig med Topp 3. Det de proffe gjør kan påvirke oss en del. På grunn av noen har det som rollepersoner da. Så når de for eksempel filmer da og gjør sånne usportslige ting. Da kan gjøre at andre gjør det. Topp 5

Det er veldig viktig at de som spiller proft og blir sett på hver eneste kamp. At folk ser på de hver eneste kamp, at de setter et eksempel. Så skal vi ha som mål å følge deres eksempel. Topp 6

I fokusgruppen med spillerne fra breddeklubben gir de uttrykk for at de ikke blir så veldig påvirket av de andre på laget når det kommer til holdninger til fair play. De sier at de står for deres egne tanker og holdninger til fair play selv om kanskje alle ikke er enige i det samme. Bredde 3, Bredde 4, og Bredde 5 er klar på at de ikke følger etter andre spillere hvis de har et annet syn enn det de har når det kommer til holdninger til det som går på fair play.

Jeg føler i hvert fall ikke at jeg får så stor påvirkning fra laget sin del da. Mer at jeg på en måte følger mine egne tanker og holdninger rundt fair play. Bredde 3

Jeg er enig i det Bredde 3 sier. Jeg føler.... Nå er ikke vi et lag som slenger masse drit og er ufine og sånn, men hvis vi hadde vært det tror ikke jeg at jeg hadde hengt meg på å slenge masse kommentarer og sånt. Sånn småkommentar, men ikke sånne stygge ting. Bredde 4

Jeg tenker ikke at jeg følger etter andre spillere og sånn, men heller at hvis jeg får mye dritt slenging slengt på meg av motspillere og harde taklinger. Så er det lettere for meg at det koker litt over og kan gjøre sånn tilbake. Bredde 5

Spillerne i toppklubben svarer litt annerledes når det gjelder det å bli påvirket av andre i gruppen. Topp 3, Topp 1 og Topp 5 sier at det fort skjer at man bøyer seg etter resten av gruppa og ikke nødvendigvis står for det en mener selv.

Det er jo litt sånn hvis treneren er sure på dommeren så blir man kanskje selv også litt sur på dommeren. Hvis alle driver og klager til hverandre så spiller man kanskje litt dårligere da. Man mister litt selvtillit og sånn. Topp 3

Jeg hadde bøyd meg til laget hvert fall. Topp 1

Jeg hadde jo prøvd å stå for det. Men det kanskje hadde blitt for vanskelig slik at jeg måtte ha bøyd meg da. Topp 5

Spillerne ble presentert en case om at en på laget hadde scoret et mål på overtid når stillingen er 0-0 i en viktig kamp. Ballen traff ufrivillig hånden til spilleren og gikk i mål. Dommeren dømmer mål, men spilleren som scoret går bort til dommeren og sier at ballen traff hånda og at det ikke burde være mål. Dommeren annullerer målet. Spillerne ble spurt om han fikk noen kommentarer den ene eller den andre veien etter hendelsen.

Jeg tror det er veldig liten sannsynlighet for at det hadde skjedd, men hvis det hadde skjedd tror jeg det ville skapt litt reaksjoner blant samtlige på laget. Det tror jeg.

Bredde 3

Så du tror han hadde vært upopulær i garderoben etterpå? Intervjuer

Samtlige: Nikker og svarer ja.

Upopulær og upopulær. Folk hadde i hvert fall gått bort og sagt: «Hva i helvete er det du driver med a»? Bredde 4

Spillerne sier at de ville vært kritiske til en spiller som bare var ærlig og at den spilleren ville vært upopulær i garderoben etterpå. De samme svarene gikk igjen hos spillerne i toppklubben, bortsett fra Topp 6 som sier at han ikke hadde vært sur på den spilleren. Han hadde heller tenkt på hvorfor de ikke var gode nok til å vinne kampen.

Noe som gikk igjen i samtalen med spillerne fra toppklubben var ordet utvikling. Det ble nevnt ved flere sammenhenger da samtalen dreide seg om fair play og holdninger.

Utviklingsfokus ble ikke nevnt i noen grad hos den andre fokusgruppen. Det at spillerne fra toppklubben hadde et fokusområde der utvikling var sentralt i fotballhverdagen, spilte inn på holdningene deres i en positiv forstand. Gjennom hele intervjuet var det lett å legge merke til

at spillerne fra toppklubben hadde snakket mye om utvikling i klubben, men det var særlig under det å gi alt og gjøre sitt beste utviklingsfokus kom frem. Der noen av spillerne fra breddeklubben sa at de kunne prøve å komme på 2.plass i gruppa istedenfor 1. plass for å få en lettere vei videre senere i turneringa var dette uaktuelt for toppspillerne som skulle til enhver tid gi alt med tanke på maksimal utvikling.

Jeg tenker at for å utvikle seg optimalt må man gjøre det beste man kan hele tiden.

Uansett om kampen ikke er avgjørende. Topp 3

Jeg er enig med det Topp2 sier. Hvis man skal bli best så må man alltid gi 100 % for å bli bedre. Topp 2

Det blir jo det samme som Topp 3 sa. Man må jo tenke på egen utvikling. Man vil jo miste en kamp hvis man slår av motoren. Topp 6.

Topp 3, Topp 2 og Topp 6 legger vekt på at hver kamp er viktig for å kunne bli bedre og dermed vil de gi alt i hver eneste kamp. De har ikke noen kamper å miste, og vil derfor ikke slakke av på gasspedalen for å få en fordel senere i en turnering. Videre sier også Topp 5 og Topp 6 at de vil møte de beste for å få best mulig matching og dermed enda bedre mulighet til å utvikle seg.

Jeg ville jo vunnet gruppa fordi det er jo gøyere med hardere motstand. Da får du bedre utvikling i de vanskeligere kampene. Så jeg ville vunnet gruppa for å møte bedre motstand. Da kan jeg utvikle meg enda bedre. Topp 5

Jeg har lyst å spille mot de aller beste spillerne for at jeg skal få maksimal utvikling. Vis jeg da skader han for å få en enklere kamp så blir det dårligere utvikling for meg. Når det er tøff motstand og vi møter de beste spillerne vi jo det gi meg bedre utvikling. På en måte så vil jeg gjerne ha han på banen hvis han kan spille. Topp 6

Det med utvikling i fokus ble derfor en forskjell man kan legge merke til mellom disse to fokusgruppene, og det spilte inn på deres holdninger. Særlig når det gjaldt innsats og det å gjøre sitt beste hver eneste kamp. Det var tydelig at utvikling er noe som har stort fokus og blitt snakket mye om i toppklubben.

4.3.2 Diskusjon

Breivik (2010, s 41) viser til at toppidretten har en forbildefunksjon og at toppidrettsutøvere er helter og rollemodeller for barn og unge og at barn og unge tar del i idretten i form av utvikling av fysiske ferdigheter, men også gode holdninger. Videre stiller han spørsmålet om hva som skjer med barne- og ungdomsidretten når toppidrettsutøvere stadig blir mer og mer amoralske og kyniske. Det at de yngre tar etter de beste, så vi også i denne forskningen. Spillerne i begge fokusgruppene sier helt klart at de ser til de proffe og blir påvirket av hva de beste gjør. I de senere årene med økning i media og sosiale medier fanges alt opp av kameraer. Filminger, stygge taklinger og andre ting som ikke bør skje på en fotballbane legges ut på forskjellige medier der folk får se hva de proffe foretar seg. En spiller som Neymar blir nevnt spesifikt i begge intervjuene, der spillerne sier at han har sørget for at barn og unge rett og slett filmer mer. De yngre vil alltid se på de beste og gjøre plukke opp ting fra det de beste gjør. Derfor er det viktig at de proffe opptre som forbilder. Stort sett så er jo de aller beste gode rollemodeller for de yngre, men det er ofte unntakene som det blir mest videoklipp og snakk om. Dette er det vi kan kalle for tertiærsoialisering.

Studien til Yukhymenko (2021) viser at fotballspillere blir påvirket av laget og trenere når det kommer til holdninger og moralske handlinger ute på banen. Stangor et al (2014, s. 189) viser til at en holdningsendring på et individ i en sosial gruppe kan foregå over lengre tid, men også spontant. Derfor har lagets spillere og trenere stor innflytelse på den enkelte spilleres moralske handlinger ute på banen. Spillerne i toppklubben sier at de blir påvirket av treneren og resten av laget, mens spillerne fra breddeklubben sier at de ikke blir påvirket av de andre i like stor grad. En årsak til denne forskjellen i svarene mellom gruppen kan være tiden de tilbringer med hverandre. Spillerne i toppklubben er samlet så å si 5-6 ganger i uken mens spillerne fra breddeklubben er samlet 2-3 ganger i uken. Det at den ene gruppen har flere treninger sammen fører til at man har mer hyppighet av ting en kan plukke opp fra de andre på laget. En annen årsak kan være trenerens fokus i de to klubbene. Det at majoriteten av spillerne i begge fokusgruppene sier at de hadde vært kritiske og kommet med noen kommentarer mot en spiller som hadde gått bort til dommeren og sagt at «matchvinnermålet» var hands selv om dommeren først dømte mål, viser at det å stå opp for sine moralske holdninger kan bli sett ned på av resten av laget.

Det at flere av spillerne i breddeklubben sier at de kunne spilt en kamp uten å gå for seier for å få en fordel senere strider imot den uformelle delen av fair play. Det å gjøre sitt beste når man spiller kamp er en stor del av uformell fair play (Loland, 2015b, s. 118). Spillerne i toppklubben sier at de alltid vil gjøre sitt beste i kamp. Spillerne i toppklubben nevner utvikling ved flere anledninger. De er ute etter maksimal utvikling og derfor tenker man at man skal gi alt i hver eneste kamp. Det at de viser til større fokus på utvikling kan ha noe å si med tanke på at de gjennom denne forskningen her scorer bedre på fair play enn den andre fokusgruppen.

Serrano-Dura et al (2020) og Ommundsen et al (2003) viser til at utøvere med et resultatfokus og egosentrert fokus vil lettere handle i strid med fair play for å vinne, mens utøvere som har et mestringsfokusert/utviklingsfokusert fokus vil score bedre når det kommer til fair play. Gjennom intervjuene kom det ikke frem at spillerne fra breddeklubben var på den ene eller andre siden av skalaen, men det var klart at utvikling var en mye større faktor hos spillerne i toppklubben. Toppklubben har som mål om å produsere egne spillere opp i A-lagsstallen og fokuset på de yngre lagene i toppklubben er derfor å kunne utvikle spillerne over tid til at de skal kunne ta steget opp. I tillegg har klubben flere spillerutviklere som nettopp skal hjelpe til med dette. Dette gjør nok at spillerne i denne klubben har et mer utviklingsorientert klima enn i breddeklubben som igjen gjennom tidligere forskning kan føre til at de forholder seg mer til fair play, enn utøvere med et resultatorientert fokus.

Ser vi til modellen eller kartet på hva som påvirker spillerne i kapittel 2.4 stemmer kartet bra med det spillerne presiser i intervjuet. Særlig påvirkningen fra tertiærsosialiseringen fra de proffe ble nevnt av flere av spillerne. I tillegg blir også lagkamerater og de andre på og rundt laget nevnt slik kartet/modellen i 2.4 viser.

4.4 Taus kommunikasjon

Kodene som konstruerte dette temaet var: *Det blir lite snakket om, lite synlig i hverdagen og det burde vært mer fokus på kommentarer.*

Det ble snakket om at fair play var lite synlig i hverdagen og at det ble lite snakket om.

4.4.1 Funn

Spillerne forteller at det ikke blir snakket noe særlig om fair play i treningshverdagen eller før kamp. Det er et tema som blir snakket lite om, men at det hende at en dommer kan nevne det før en eller annen kamp. Begge fokusgruppene er samstemte i det at det blir snakket lite om fair play og at det er lite synlig i hverdagen.

Nei, det blir ikke snakka om så mye generelt egentlig på treninger eller kamp.

Bredde 4

Vi snakker jo ikke om det i garderoben før trening eller kamp. Vi vet at når vi går utpå banen så skal vi behandle medspillere og motspillere med respekt. Topp 1

For meg så burde dette være noe det kunne være lurt å snakke om, men for de fleste burde det egentlig være en selvfølge også. Hvordan man oppfører seg og det der. Noe alle har i bakhodet og at alle spiller ordentlig og sånt. Jeg tror ikke jeg snakker om fair play hver dag. Men det kan jo være at noe kan si et raskt ord før trening og kamp. Husk fair play da boys. Man får ikke mye sånn. Jeg leser jo ikke mye om fair play heller. Topp 6

Ser vi over hva noen av spillerne sier så har fair play lite fokus i hverdagen hos disse spillerne. Restene av spillerne var enige i det som ble sagt over. Videre ble spillerne spurt om de har lagt merke til, eller ser noe til fair play fra klubben, kretsen og Norges fotballforbund sin side. Det er kun Bredde 3 som sier at han har lagt merke til det.

Jo, egentlig. Jeg merker at NFF pusher mye på det med fair play. Det er mye kampanjer og sånt egentlig. På nett og det er ofte noen stadioner som har litt reklameskilt der det står fair play. Bredde 3

Der Bredde 3 sier han har lagt merke til flere kampanjer om fair play og sett litt av det på nett og på ulike stadioner sier de andre spillerne fra det samme laget kontant nei. De har ikke sett noe eller hørt noe om noen kampanjer angående fair play fra NFF, kretsen eller klubben sin side. Spillerne fra toppklubben sier også at de ikke ser noe særlig til fair play fra NFF, kretsen og klubben sin side. De nevner at dette kunne vært mer fokus på, særlig det med ekle kommentarer og sånt. Det som går på etnisitet, religion eller utseende. Det burde det vært mer fokus på.

Det burde vært større fokus innenfor visse områder. For eksempel det med å slenge kommentarer på grunn av etnisk minoritet og sånne ting da. Topp 3

Jeg er enig med Topp 3. Det å slenge kommentarer er ikke nødvendig. Det burde vært mer fokus på det når det kommer til fair play. Topp 5

Jeg er helt enig med det. Sånn ekle kommentarer og sånn syns jeg nesten er verre enn stygge taklinger og alt det der. Sårende og stikkende kommentarer. Hvert fall hvis noen har en annerledes bakgrunn eller noe sånt. Det å si noe stygt med kommentarer. Topp 6

Spillere fra begge lag sier at det er viktig for dem at de ikke blir sett på som et «drittlag». Utad vil de at andre skal se på dem som et lag som opptrer fair og vinner fortjent uten å jukse. Bredde 1, Bredde 5, og Bredde 6 er veldig tydelige på at de vil bli sett på som et tøft lag å møte, men et lag som spiller fair.

Man har jo ikke lyst til å bli tenkt på som et lag som er veldig stygge å sånn. Men man vil jo at folk tenker at vi er et tøft lag å møte, men ikke et drittlag som er ufine.

Bredde 1

Spillerne fra toppklubben er også enige om at de skal være et lag som vinner fullt fortjent uten å jukse seg til seieren.

Vi har jo fått en del beskjeder av trenerne da. At vi representerer klubben og at vi skal fremstå som et lag som driver med fair play da. Topp 5

For meg er det veldig viktig at laget jeg spiller for er et lag som andre kan se på å si at det laget der er et godt lag og de vinner på en god måte, og ikke at de sier «husker dere det laget der? Det er det laget som vinner på skitne måter». Det har jeg opplevd før. Jeg vil bli sett på et lag som vinner fullt og fortjent hver match. Topp 6

Jeg er enig med Topp 6. Vi skal være et lag som vinner fortjent uten å ha jukset oss frem til seieren. Topp 2

Selv om begge fokusgruppene har sagt at de vil gjøre mye for å oppnå fordeler i en kamp som strider litt mot fair play, så er de opptatt av at deres eget lag skal fremstå som et lag som følger fair play utad. Spillerne sier at fair play blir snakket veldig lite om og at de ikke ser noe til noen kampanjer eller liknende fra klubben eller NFF sin side.

4.4.2 Diskusjon

I 2012 kom NFF ut med en handlingsplan der respekt og fair play var et stort fokusområde. Dette var en kampanje til hele den norske fotballen, der fair play ble et prioritert satsningsområde fra NFF sin side. Fair play skulle være en verdibasert norm som skal være en grobunn i all aktivitet på alle nivåer i norsk fotball (NFF, 2012). I tillegg til dette har Norges fotballforbund kommet med en rekke kampanjer som går på fair play og respekt i de senere årene. «Fair play-møtet» (NFF, 2019), Fair play i klubb (NFF, 2022), Fotballens fair play-kurs (NFF, 2021) og Fair play-skolen (NFF, 2016). Alle disse kampanjene fra fotballforbundets side ble gjort for å fremme fair play for barn og unge, men også i toppfotballen.

Det at 11 av 12 spillere sier at de ikke har fått med seg eller sett noe til tiltakene og kampanjene NFF har gjort de senere årene da det kommer til fair play viser at dette ikke har funket slik NFFs hadde håpet. I hvert fall når det kommer til disse spillerne og disse to lagene. Så kan man jo spørre seg hvorfor spillerne har sett så lite til dette med fair play. Er det NFF som ikke har gjort nok for at dette skal nå ut til spillerne? Bør fotballkretsen ta et større ansvar? Bør klubbene og lagledere ta et større ansvar for at spillerne skal få med seg dette verdiarbeidet? Dette er jo hensiktsmessige spørsmål som kan stilles for at dette skal nå ut til spillerne.

Douglas (1997) viser til at emner som omhandler moral og etikk kan være vanskelig å snakke om og at mennesker helst vil unngå samtaler som går på moral og moralske handlinger. Dette kan forklare noe av grunnen til hvorfor fair play blir så lite snakket om i hverdagen til disse spillerne. Begrepet fair play bygger blant annet på moral og moralske handlinger. Dette kan gjøre fair play til et sårbart tema og snakke om ifølge Douglas (1997). I begge intervjuene kom det frem at fair play nesten ikke ble snakket om i det hele tatt. Fair play var noe de visste hva var, som de på en måte har lært seg gjennom å spille selv og gjennom kroppsøving på skolen. Det at spillere sier fair play er lite synlig og at det snakkes lite om i hverdagen kan ta oss inn på Bourdieu's begreper habitus og doxa (Aakvaag, 2008, s. 160).

Det at Douglas (1997) viser til at det å snakke om etikk og moral kan være vanskelig og at mennesker helst vil slippe å snakke om moral og moralske handlinger ser jeg ikke igjen i de to intervjuene som ble gjennomført. I begge intervjuene følte jeg at spillerne var ærlige og snakket uten å legge demper på tings selv om det kunne stride mot fair play sine prinsipper.

Etter intervjuene med spillerne sitter jeg igjen med at fair play ikke er noe spillerne synes er ubehagelig å snakke om og at de ikke er redde for å uttrykke sin mening angående dette temaet. I studien til Sandvik (2015) «Å snakke om doping» viser han til at utøverne synes det er et vanskelig tema å snakke om og er tilbaketrekkende med å vise moralske sider som strider mot idrettens verdier. Dette var ikke noe jeg følte på i intervjuene jeg arrangerte. Så det at fair play blir lite snakket om i hverdagen er ikke nødvendigvis bare fordi det er et vanskelig tema å snakke om.

Bourdieu forklarer at habitus er et innplantet system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som styrer menneskers måte å oppfatte, vurdere og handle i den sosiale verden (Aakvaag, 2008, s. 160). Habitus er noe som er dypt forankret og kan som regel ikke endres umiddelbart. Oppveksten er med på å prege og forme tankesettet og handlingene til mennesker, og det er disse innlærte måtene å tenke og handle på som blir kalt for habitus (Aakvaag, 2008, s. 160). Det kan være at fair play hos spillerne i denne studien er såpass innplantet at det har blitt kroppsliggjort og at det er noe som sitter i ryggraden til spillerne, og dermed ikke trengs å snakke om eller fokuseres på. Det kan være at fair play er noe spillerne bare forholder seg til uten å tenke over det.

Det andre begrepet til Bourdieu som kan være med på å forklare spillernes manglende kommunikasjon om fair play er «doxa». Bourdieu bruker begrepet doxa for å forklare det selvfølgelige og usynlige i en kultur. Altså noe som blir tatt for gitt og ikke snakkes om (Aakvaag, 2008, s. 160). Det kan være at fair play er en såpass gitt norm at den ikke blir snakket om blant spillerne. Det at fair play rett og slett er en selvfølge blant spillerne og derfor ikke trenger noe mer oppmerksomhet kan være en forklaring at disse spillerne sier at det blir snakket lite om. Det kan være at fair play ligger underliggende hos alle spillerne og at dette er noe spillerne automatisk forholder seg til og at det ikke trengs mer snakk rundt dette temaet. Fair play er noe man forholder seg til uten å tenke noe mer over det.

Sæle (2021, s. 257) skriver at et forslag til å gjøre fotballspillere mer moralske autonome er at etiske temaer og moralske dilemmaer må få større plass i kursinnholdet til NFFs trenerstige. Fra Grasrottreneren som er det første kurset og helt opp til UEFA A-lisens. Dette ville forhåpentligvis ført til at trenere ville hatt et større fokus på fair play i treningshverdagen.

4.5 Oppsummerende diskusjon

I denne oppsummerende diskusjonen vil jeg sette fokusgruppene opp mot hverandre og gå igjennom likhetene og ulikhetene når det kommer til fair play. Vi finner flere likheter, men vi ser også vesentlige forskjeller mellom fokusgruppene på enkelte områder når det kommer til fair play. Dette gjør at vi kan konkludere med at den ene gruppen i denne forskningen forholder seg mindre til fair play og moralske handlinger i fotball.

Her er en kort oppsummering av likheter og forskjeller hos de fokusgruppene.

Spillerne i breddeklubben	Spillerne i toppklubben	Likhet/forskjell
Fair play handler om respekt	Fair play handler om respekt	Likhet
Å vise respekt ovenfor motstander ved å takke for kampen er ikke så nøye.	Takker alltid for kampen for å vise respekt for motstanderne.	Forskjell
Å lure/påvirke dommeren er en del av spillet	Å lure/påvirke dommeren er en del av spillet	Likhet
Maradonas «Guds hånd». Hadde jublet for mål.	Maradonas «Guds hånd». Hadde jublet for mål.	Likhet
Å filme se til straffe gjør man for å vinne kampen.	Gruppen er splittet når det kommer til å filme til seg straffe.	Forskjell
Å filme for å få motstanderen utvist etter knuffing er noe man gjør for å vinne kampen.	Det er ikke greit å kaste seg i bakken for å få motstanderen utvist ved knuffing.	Forskjell
Profesjonelle feil er en del av spillet	Profesjonelle feil er en del av spillet	Likhet
La være å vinne en kamp for å kunne få en fordel senere kan være lurt.	Man skal alltid spille for å vinne.	Forskjell

Ser negativt på en spiller på laget som sier fra at det var hands til dommeren og annullerer sitt eget mål.	Ser negativt på en spiller på laget som sier fra at det var hands til dommeren og annullerer sitt eget mål.	Likhet

Slik vi ser over og som tidligere nevnt, finner vi både forskjeller og likheter mellom fokusgruppene. Det som kommer frem, er at spillerne i breddeklubben har en mer kynisk tilnærming til fair play. Særlig innenfor filming finner vi forskjeller mellom gruppene. Selv om spillerne i toppklubben forholder seg mer til fair play enn spillerne fra breddeklubben, ser vi at det er stort forbedringspotensial med tanke på fair play hos disse spillerne også.

Det som kommer frem i denne forskningen skiller seg ut fra tidligere forskning. I studien til Ødegård (2012) viser han til at toppspillerne preges i mye større grad av kynisme og amoralske handlinger som strider mot fair play enn det bredde spillerne gjorde. Mitic et al (2020) viser også at topputøvere handler mer amoralsk i idretten enn amatører. I min studie viser det motsatte seg å være gjeldende. Det er spillerne fra breddeklubben og ikke spillerne fra toppklubben som setter fair play på prøve i størst grad.

Forskningen til Ødegård (2012) blir mest interessant å sammenlikne med, med tanke på at studien er gjort på norske fotballspillere. Det at disse to studiene ikke viser de samme resultatene kan komme av flere ting. Det kan komme av at lagene og deltakerne i denne studien ikke representerer resten av breddeklubbene og toppklubbene. En annen faktor er alderen på spillerne. I denne studien er spillerne 15 og 16 år, og spillerne i studien til Ødegård (2012) er voksne, toppspillerne som tjener penger og har dette som levebrød og fulltidsjobb. Mcintosh (1980) viser til Heinilas undersøkelse fra 1970 som viser at engelske spillere i toppklubber fra 15-18 år viste mye mindre grad av fair play enn amatørspillere i samme alder. Selv om denne studien ikke er like overførbar hva gjelder tidsperspektivet, viser også denne studien motsetninger til mine funn i en jevnaldrende gruppe med spillere.

Motivasjonen til spillerne kan også være en faktor til hvorfor vi finner forskjeller mellom disse to fokusgruppene. Serrano-Dura et al (2020) viser at utøvere med et resultatorientert fokus har lettere for å gå over streken eller handle i gråsoner for å vinne. I motsetning viser det seg at utøvere som har et mestrings- og utviklingsorientert fokus, scorer bedre når det

kommer til fair play. Selv om dette ikke var et tema i intervjuene kommer det frem at spillerne i toppklubben har et stort fokus på utvikling. Dette kan sees sammen med og forklare noen av funnene i denne studien om hvorfor spillerne i toppklubben kommer best ut av disse to fokusgruppene med tanke på fair play. Det at utvikling står i fokus hos spillerne i toppklubben har mest sannsynlig noe med trenerens og spillerutviklerens tilnærming til spillerne å gjøre. Dette vil påvirke spillerne til å ha et utviklingsfokus og ikke et fokus som innebærer å vinne for enhver pris (Duda et al, 1991).

Det at spillerne uttrykte at fair play var lite omtalt og lite synlig i hverdagen, gjør at en kan stille spørsmål til satsningen NFF har gjort når det kommer til fair play. Fair play skulle være en verdibasert norm som skal være en grobunn i all aktivitet, på alle nivåer i norsk fotball (NFF, 2012). I tillegg til dette har Norges fotballforbund kommet med en rekke kampanjer som går på fair play og respekt i de senere årene. «Fair play-møtet» (NFF, 2019), Fair play i klubb (NFF, 2022), Fotballens fair play-kurs (NFF, 2021) og Fair play-skolen (NFF, 2016). Alle disse kampanjene fra fotballforbundets side ble gjort for å fremme fair play for barn og unge, men også i toppfotballen. Det at dette ikke har nådd ut til spillerne i denne undersøkelsen kan være tegn på at det er et forbedringspotensial i verdi- og fair play -arbeidet i norsk fotball.

Hvordan NFF kan sikre at dette fair play arbeidet når helt ut til spillerne kan bli gjort på flere måter. Det å sende ut ansatte i fotballkretsen ut til klubbene for å snakke om fair play kan være en mulighet. Ha en eller to obligatoriske møter hvert år der spillerne i klubben samler for å høre å jobbe med fair play, verdier og respekt. Ved å ha ansatte i kretsen som følger opp dette, går dette bare gjennom to ledd. NFF og fotballkretsen. Hvis dette skal gå gjennom NFF, kretsen, klubb, trenere og så ut til spillere kan det fort være for mange ledd før dette når ut til spillerne. For slik det har blitt jobbet med fair play kampanjene de senere årene har tydeligvis ikke nådd ut til disse spillerne. Klubbene og trenere i klubbene må selvfølgelig ta sitt ansvar med å nevne fair play for spillerne ved jevne mellomrom og gjerne snakke mer åpent om det i treningshverdagen. Forslaget til Sæle (2021, s.257) om at etikk og moral skal få større plass i trenerkursene fra NFF, kan absolutt bidra til at fokuset på fair play i større grad når ut til spillerne.

Ser vi til toppfotballen har VAR blitt innført i de store ligaene og allerede nå (våren 2023) skal VAR bli innført i Eliteserien. Med VAR blir blant annet filming, hands som fører til mål og annen usportslig oppførsel fanget opp og slått hardt ned på. Selv om VAR brukes i toppfotballen og skal være en støtte for dommerne, ser vi fremdeles at det forekommer flust

av tjuvtriks og handlinger som strider mot fair play. På den ene siden kan man stille spørsmålsteget til om VAR er med på å bidra til at spillerne blir mer moralske på banen, men på den andre siden ser vi at filminger som fører til avgjørende straffespark ikke lenger forekommer og mål liknende Maradonas «Guds hånd» vil annulleres.

Det store spørsmålet blir jo hva man skal gjøre for å bedre fotballspilleres holdninger til fair play i barne- og ungdomsfotballen, breddfotballen og toppfotballen. Eller er fotballen bra som den er, der fusk og påvirkninger av dommere er en del av spillet?

5. Avslutning

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt unge fotballspilleres holdninger til fair play og undersøkt om det var noen forskjeller mellom spillere som tilhørte en toppklubb og spillere som tilhørte en breddklubb. Ved å ha 2 fokusgrupper, med seks deltakere fra en toppklubb og en med seks spillere fra en breddeklubb kunne jeg sammenlikne og sette de to gruppene opp mot hverandre for å finne likheter og forskjeller. I fokusgruppeintervjuene fortalte spillerne hva de tenkte, og hva de tror de ville gjort hvis de hadde vært i en slik situasjon de fikk presentert. Spillerne fikk presentert ulike moralske dilemmaer av meg der vi snakket om dette i gruppen. Et eksempel på et slik dilemma var Maradonas «guds hånd».

Det kommer tydelig frem at det å vinne betyr mer enn det å forholde seg fair play hos de unge fotballspillerne. Begge fokusgruppene gir uttrykk for at de kunne ha handlet amoralsk for å oppnå fordeler i kampen, selv om de vet at det strider mot fair play. Å lure dommeren er en del av spillet uttrykker nesten alle deltakerne i denne studien. Likevel ser vi en markant forskjell mellom fokusgruppene. Spillerne som spiller i breddeklubben er villige til å tøyne den moralske strikken lengre for å vinne, enn det spillerne i toppklubben sier at de hadde gjort. Særlig når det kommer til filming ser vi den største forskjellen mellom de to fokusgruppene. Filming har en mye større aksept hos bredde spillerne enn hos spillerne i toppklubben, og blir sett på som et virkemiddel for å vinne kampene hos spillerne i breddeklubben.

Deler av funnene i denne forskningen motstrider tidligere forskning. Stort sett all tidligere forskning på fair play viser at det er de på det høyeste nivået som handler mest amoralsk og tøyner strikken lengst for å vinne. Det at funnene mine ikke samsvarer med tidligere forskning kan ha noe med at det var et lite utvalg, med bare 12 deltakere i denne studien. Enn annen faktor kan være at spillerne i toppklubben i min studie ikke er «proffe» men bare unge spillere i en toppklubb. Likevel viser tidligere forskning at man ser forskjeller helt ned i 12-14 årsalderen, når det kommer til fair play hos amatører og satsende ungdommer.

I og med funnene skiller seg fra tidligere forskning ser jeg på dette som interessant og en fin mulighet for andre og bygge videre på med mer forskning rundt unge fotballspillere. Kan funnene mine være en inngang til en større forskning på dette temaet? Det hadde vært spennende å se om en stor kvantitativ undersøkelse på unge spillere i toppklubber og unge spillere i breddeklubber hadde gitt samme resultater som i denne studien.

På bakgrunn av det at spillerne sier at de ser lite til fair play og at det blir lite snakket om, har jeg selv tenkt på hvordan fokuset på fair play kan bli større i klubbene og hos spillerne. Kan et rangeringssystem som går på fair play være en fremtidig løsning? Dette er en tanke jeg funderer over når jeg jobber med denne oppgaven. Et enkelt og obligatorisk system der man etter hver kamp skal gi motstanderlaget en karakter fra 1-10 når det kommer til fair play og oppførsel i kampen. Det samme skal dommeren gjøre. Rangere begge lag fra 1-10 i henhold til fair play og oppførsel. Dette kan være synlig i en egen tabell på kretsens sine sider og laget som topper den tabellen når sesongen kan få en premie fra kretsen eller fra NFF. Dette tror jeg ville økt synligheten til fair play og gjort det slik at fair play blir en større del av hverdagen og at det blir snakket mer om innad i lagene.

I denne studien opplever jeg at deltakerne har gitt et bilde på hvordan unge fotballspilleres holdninger er til fair play. Selv om det bare var 12 deltakere med i studien indikerer funnene at idrettens verdier og fair play ikke er det som står høyest hos unge fotballspillere. Likevel ser jeg at det kan stilles spørsmålsteget ved overførbarheten i denne oppgaven ved at det bare var 12 deltakere og 2 klubber involvert.

Begrensningene i denne studien er at det er et lite utvalg og at det kun er to klubber involvert. Jeg har heller ikke fått sett deltakerne i aksjon på banen, så alt baseres ut fra de to fokusgruppeintervjuene som ble gjennomført. Med bare to klubber involvert blir det vanskelig å trekke store slutninger ut ifra denne studien, men det kan absolutt føre til spørsmålsteget og videre forskning og fokus på dette området.

Jeg håper at funnene i denne oppgaven kan være til nytte for Norges Fotballforbund og fotballklubber i sitt arbeid med fair play. I tillegg håper jeg at dette kan være med å føre til mer forskning på dette temaet med et større antall deltakere.

Som fotballspiller selv har jeg fått et litt annet syn på fair play etter å ha jobbet med denne masteroppgaven. Det jeg sitter igjen med er at hver enkelt spiller må ta et større ansvar på banen når det kommer til fair play og respekt for spillet og ikke minst dommere og motspillere. Dette inkluderer meg selv også. Jeg er så heldig å få spille fotball og ha det gøy, men da må jeg også ta mitt ansvar å vise gode verdier og holdninger til fair play og de andre som deltar.

Litteraturliste

- Aakvaag, G. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag
- Aristotle (1976) *The Ethics of Aristotle. The Nichomachean Ethics*. Penguin.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oversatt av Annick Prieur. Pax Forlag.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V & Clarke, V (2019) Reflecting on reflexive thematic analysis, *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11:4, 589-597,
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis. A practical guide*. Sage Publications Ltd.
- Breivik, G. (2010). Fra egoisme til sjenerøsitet: Kan idretten reformeres? *Etikk i praksis*. 4, 39-56.
- Breivik, G. & Ødegård, L. (2015). Hvor moralsk tenker fotballspillere? -en empirisk studie av toppfotball. *Etikk i praksis. Nord J Appl Ethics (2015)*, 9 (2), 33-51
- Brinkmann, S., Tanggaard, L. & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Gyldendal
- Butcher, R & Schneider, A, J. (1998). Fair play as respect for the game. *Ethics in Sport*. Champaign Human Kinetics.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving (7. utg.)*. Gyldendal.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnskunnskap og humaniora*. (5.utg.) [forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora \(forskningsetikk.no\)](https://forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora(forskningsetikk.no))
- Denzin, N. & Lincoln, Y. (2018). *The Sage Handbook of Qualitative Research*. 5. Utg. Sage. Thousands Oaks
- Douglas, M. (1997). *Rent og urent: en analyse av forestillinger omkring urenhet og tabu*. Pax

- Duda, J. L., Olson, L. K., & Templin, T. J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62(1), 79–87.
<https://doi.org/10.1080/02701367.1991.10607522>
- Elias, N. (1986). *The Genesis of Sport as a Sociological Problem*. Basil Blackwell.
- Frønes, I. (2006). De likeverdige – *Om sosialisering og de jevnaldrende betydning*. Gyldendal Akademisk
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Gyldendal Akademisk
- Furseth, I & Everett, L. (2020). *Masteroppgaven. Hvordan begynne og fullføre*. 3 utg. universitetsforlaget.
- Gadamer, H.-G. (2012). *Sannhet og metode: Grunntrekk i en filosofisk hermeneutikk*. Oversatt av L. Holm-Hansen. Oslo: Pax Forlag, 2012.
- Johannessen, L. E., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Hoëm, A. (2010). *Sosialisering – Kunnskap – Identitet*. Oplandske Bokforlag
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2015). *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Fagbokforlaget.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* 3.utg. Gyldendal akademisk.
- Krueger, R. & Casey, M. (2015). *Focus groups. A practical Guide for Applied Research*. 5. Utg. Sage
- Leaman, O. (1981). Cheating and fair play in sport. I: W, J, Morgan & K, V Meier & A, J Schneider (red): *Ethics in sport*. (s.91-99). Champaign: Human Kinetics
- Loland, S. (1989). Fair play I idrettskonkurranser. Et moralsk normsystem. *Doktorgradsavhandling. Norges idrettshøgskole*
- Loland, S. & McNamee, M. (2000). Fair play and the ethos of sports: An eclectic philosophical framework. *Journal of the Philosophy of sport*, 27 (1),63-80.
- Loland, S. (2005). Juks- et tema med variasjoner. *Norsk filosofisk tidsskrift* 40, nr. 1 57-69
- Loland, S. (2013). *Idrett og samfunn*. (6.utg.) Gyldendal.

- Loland, S. (2015a). Fair play. I M. J. McNamee & W. J. Morgan (Red.), *Routledge handbook of the philosophy of sport* (s. 333-350). Routledge.
- Loland, S. (2015b). *Idrettsetikk*. (2.utg.) Akilles
- Mcintosh, P (1980). *Fair Play: Ethics in Sport and Education*. Heinemann.
- Mitic, P., Duric, U., Mladenovic, K., Dasic, Randelovic, N. & Zivkovic, D. (2020). Whether to win at all costs? *The athletes' attitudes towards fair play. Physical education and sport through the centuries*. 7(2), 230-246 <http://dx.doi.org/10.2478/spes-2020-0019>
- Nilsson, P. (1993). *Fotbollen och moralen. En studie av fyra allsvenska fotbollsforeninger*. HLS forlag.
- Norges idrettsforbund (2023). Verdier verdt å kjempe for. Norsk idretts internasjonale strategi for å fremme idrettens verdier og samfunnsrolle. [verdier-verdt-a-kjempe-for---internasjonal-strategi-ferdig-til-behandling-pa-idrettstinget.pdf \(idrettsforbundet.no\)](#)
- Norges fotballforbund (2012), Handlingsplan- Norges fotballforbund 2012-2015
- Norges fotballforbund (2016). Fair play-Skolen. Et morsomt og lærerikt konsept for å skape gode holdninger hos barn og ungdom. [Fair play-skolen - Norges Fotballforbund](#)
- Norges fotballforbund (2016 b). Respekt. Fair play handler om respekt for andre. [Respekt - Norges Fotballforbund](#)
- Norges fotballforbund (2019). Fokus på fair play i barnefotballen. [Fokus på Fair play i barnefotballen - Norges Fotballforbund](#)
- Norges fotballforbund (2021). Fotballens fair play-kurs. [Ny landingsside for Fair play - Norges Fotballforbund](#)
- Norges fotballforbund (2022). Fair play i klubb. [Fair play i klubb - Norges Fotballforbund](#)
- Ntoumanis, N., Lee, M. & Whitehead, J. (2007). Development of the attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire. *Psychology of sport and exercise*. 8 s. 369-392.
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N., & Treasure, D. (2003). Perceived motivational climate in male youth soccer: Relations to social-moral functioning, sportsmanship and norm perceptions. *Psychology of sport and exercise*. 4 (4). 397-413.

[https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(02\)00038-](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00038-)

- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge Mass: Harvard University Press
- Sandvik, M. (2015). Å snakke om doping. En studie av kommunikasjon om doping i en gruppe unge og lovende landeveisryklister. *Masteroppgave ved Norges idrettshøgskole*.
- Serrano-Dura, J., Molina, P. & Martinez-Baena, A. (2020). Systematic review of research on fair play and sporting competition. *Sport, Education and Society*, [\(PDF\) Systematic review of research on fair play and sporting competition \(researchgate.net\)](#)
- Silverman, D. (2014). *Interpreting Qualitative Data*. 5. utg. Sage. London
- Sparkes, A. C. & Smith, B. (2009). Judging the quality of qualitative inquiry: Criteriology and relativism in action. *Psychology of sport and exercise*, 10(5), 491-497.
<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.02.006>
- Sparkes, A. & Smith, B. (2014). Data Collection. I A. Sparkes & B. Smith (Red.), *Qualitative research methods in sport, exercise and health: From process to product* (s. 83-114). Routledge.
- Stangor, C., Jhangiani, R. & Tarry, H. (2014). Attitudes, Behavior, and Persuasion. *Principles of social psychology* (s. 172-225). BCcampus.
<https://kora.kpu.ca/islandora/object/kora%3A552/datastream/PDF/view>
- Svendsen, L. F. H. (2014). *Rettferdighet*. Civita.
- Sæle, O. (2021). *Fotballens etikk. Idealer og utfordringer*. Fagbokforlaget
- Säljö, R. (2001). *Læring i praksis – Et sosiokulturelt perspektiv*. Cappelen Akademisk Forlag
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (Red.), (2015). *Kvalitative metoder: en grundbog* (2. utg.). Hans Reitzel forlag.
- Taraldsen, E. (2011). *Homo libero: En pedagogisk filosofisk dannelsesreise*. Inderøy: Norsk Pedagogisk Forlag
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. 5. utg. Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Norsk Forlag.

- Hogg, Michael A. & Graham M. Vaughnaun. (2005). *Social Psychology*. Fourth edition. Harlow: Prentice Hall
- Voas, D. (2014). Towards a Sociology of Attitudes. *Sociological Research*. (19) 1
- Vogel, T., Wänke, M., & Bohner, G. (2016). *Attitudes and attitude change* (2nd edition. ed.). London: Routledge.
- Wenstøp, E. & K. L. Seip (2009). *Verdier og valg. Verdibasert beslutningsanalyse i praksis*. Universitetsforlaget.
- Yukhymenko, M. (2021). The role of team and sport social contexts: Are three-level models needed in studies of sport conduct? *Psychology of Sport & Exercise* 53 (4)
- Ødegård, L. (2012). «Umoralsk? Nei, søren ta. Det er fotball.» *Om forholdet mellom moral og prestasjonsnivå i fotball*. Masteroppgave. Norges Idrettshøgskole

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vedlegg 3: Intervjuguide

Vedlegg 1

Norsk ▾ Filip Johansen Westgaard ▾

[Meldeskjema](#) / [Fair play i ungdomsfotball](#) / [Vurdering](#)

Vurdering av behandling av personopplysninger

Skriv ut

23.09.2022 ▾

Referansenummer
490533

Vurderingstype
Standard

Dato
23.09.2022

Prosjekttittel
Fair play i ungdomsfotball

Behandlingsansvarlig institusjon
Norges idretthøgskole / Institutt for idrett og samfunnsvitenskap

Prosjektansvarlig
Sigmund Loland

Student
Filip Westgaard

Prosjektperiode
19.09.2022 - 01.07.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.07.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

b6515db63

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet?

Hvilke holdninger har unge fotballspillere til fair play? Hvilke eventuelle forskjeller i holdningene finnes mellom spillere i satsingsgrupper versus spillere i breddefotballen?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke unge fotballspillers holdninger til fair play. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å se på hvilke holdninger unge fotballspillere har til fair play. Hvor vil spillere trekke grensene for akseptable og uakseptable handlinger? Deltakerne i prosjektet består av 4-6 spillere på et ungdomslag i en toppklubb og 4-6 spillere i en breddeklubb. Det vil være et gruppeintervju med deltakerne.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Filip Westgaard - masterstudent, Norges idrettshøgskole.
Sigmund Loland (professor) og Anette Skilbred (stipendiat) – veiledere, Norges idrettshøgskole.
Norges idrettshøgskole.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er i den rette alderen og spiller på nivået som det ene utvalget i denne undersøkelsen skal være på.

Hva innebærer det for deg å delta?

Det vil være et gruppeintervju med dere som er fra den samme klubben. Der vil jeg spørre om og skape en samtale rundt fair play. Hvilke handlinger mener dere er innenfor, og hva som er å gå over streken i en kamp. Gruppeintervjuet tar cirka 1-2 timer. Samtalen vil bli tatt opp på lydopptak og bruk i min masteroppgave.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg og mine veiledere på Norges idrettshøyskole som vil ha tilgang til deres personalia.
- Navnene deres blir byttet ut med koder eller fiktive navn for å holde dere anonyme i studien. Det er min oppgave å sørge for at dere er og forblir anonyme.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes før sommeren 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges idrettshøyskole har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Filip Westgaard. (41434137). filipjw94@gmail.com

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Filip J. Westgaard

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvilke holdninger har unge fotballspillere til fair play? Hvilke eventuelle forskjeller i holdningene finnes mellom spillere i satsingsgrupper versus spillere i breddefotballen?*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i gruppeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

Intervjuguide

Temaer	Eksempler på spørsmål
Innledende spørsmål til hver enkelt deltaker	-Når begynte du på fotball og har du noen mål/drømmer med fotball? (Hver enkelt). -Hva er det første du tenker på når du hører fair play?
Innsats	-Skal man alltid gjøre sitt beste i en kamp? -I noen turneringer er det gruppespill der 2 lag går videre. Noen ganger kan man få en lettere motstander hvis man ender på 2.plass i gruppa. Hva tenker dere om å tape den siste kampen med vilje slik at dere kommer på 2.plass, og får en lettere motstander neste kamp?
Regelbrudd og juks	-Hvem sin oppgave er det at reglene følges? Dommeren eller spillerne? -Tenk dere situasjonen med «Maradonas guds hånd». En av de største spillerne gjennom tidene hopper opp og slår ballen med vilje i mål og jubler vilt. Tenk at dere spiller opprykks kamp og dere må vinne for å rykke opp. På overtid er stillingen 0-0 og du slår ballen i mål med hånda. Jubler du og prøver å lure dommeren eller sier du ifra at det var hands og at det ikke skal være mål? -Prøver dere ofte å lure dommeren med å rekke opp handa for å få tildelt et innkast? Er det greit å gjøre selv om du vet at du var nær ballen sist? -Er det innenfor å dra i drakta til motspilleren på dødball?
Filming	-Hvis dere får valget mellom å spille 0-0 eller vinne 1-0 på overtid på et straffespark som en medspiller har filmet seg til: Hva hadde dere valgt?
Profesjonelle feil	- Er det innafor å rive ned en spiller for å ødelegge en kontring og ta det gule kortet?

	<p>-Får du ros av de andre på laget hvis du river ned en spiller og stopper en kontring og får et gult kort? Er dette en viktig del for å vinne kamper?</p>
Respekt for dommer og motstander	<p>-Er det dommeren eller spillerne som har ansvaret for at kampen skal være rettferdig?</p> <p>-Eller har alle et felles bidrag til å sørge for at kampen går rettferdig for seg? Eks: Du blir felt utenfor 16.meteren og dommeren dømmer straffe. Skal du si fra at det var utenfor eller later du som ingenting og utnytter fordelene en har fått?</p> <p>-Takker dere for kampen selv om dere har tapt og kampen har vært hardt spill fra motstanderlaget?</p>
Hvor langt er det greit å tøyne strikken for å vinne?	<p>-Hvis dere leder 1-0 og det er 5 min igjen. Prøver dere å drøye så mye som mulig? Er drøying en del av fotballen?</p> <p>-Er det greit å late som man har en hodeskade, slik at dommeren skal blåse av spillet når det andre laget har et trykk på dere?</p>
Fair play i trenings/kamphverdagen	<p>-Jobber dere med fair play på trening? Hvis ja: Kan dere gi noen eksempler.</p> <p>-Er det viktig for dere å være et lag som opptrer fair?</p> <p>-Bryr dere dere om hva andre tenker om dere som lag når det kommer til fair play?</p>
Holdninger	<p>-Blir dere påvirket av de proffe? Eks: Neymar som er kjent for å filme.</p> <p>-Blir dere påvirket av hva resten på laget og støtteapparatet ville gjort eller skulle ønske du hadde gjort i ulike situasjoner?</p>
Avslutning	<p>-Er det noe mer dere tenker på angående fair play eller noe mer dere har lyst til å si/snakke om som vi ikke har snakket om?</p>